

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Marina DESNICA

**UPORABA SADJA V GOSPODINJSTVIH BELE
KRAJINE**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Marina DESNICA

UPORABA SADJA V GOSPODINJSTVIH BELE KRAJINE

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

USES OF FRUITS IN HOUSEHOLDS OF WHITE CARNIOLA

GRADUATION THESIS
Higher professional studies

Ljubljana, 2010

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega strokovnega študija agronomije. Delo je bilo opravljeno na Katedri za sadjarstvo, vinogradništvo in vrtnarstvo, Oddelek za agronomijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Študijska komisija Oddelka za agronomijo je za mentorico diplomskega dela imenovala prof. dr. Metko HUDINA.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Franc BATIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Članica: prof. dr. Metka HUDINA
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Članica: prof. dr. Katja VADNAL
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svojega diplomskega dela v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je delo, ki sem ga oddala v elektronski obliki, identično tiskani verziji.

Marina DESNICA

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Vs
DK	UDK 634.1/7:613.262:641(497.4 Bela krajina)(043.2)
KG	sadjarstvo/sadje/pridelava sadja/uživanje sadja/prehranske navade/gospodinjstva/ anketa/Bela krajina
KK	AGRIS F01
AV	DESNICA, Marina
SA	HUDINA, Metka (mentorica)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI	2010
IN	UPORABA SADJA V GOSPODINJSTVIH BELE KRAJINE
TD	Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP	X, 36, [4] str., 8 pregl., 21 sl., 1 pril., 12 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	V diplomskem delu smo ugotavljali, kakšno sadje se uporablja in prideluje v gospodinjstvih Bele krajine. V ta namen smo leta 2010 anketirali 100 ljudi. Anketo smo izvajali s pomočjo anketnega vprašalnika v mestih in vaseh Bele krajine. Na vprašalnik nam je odgovorilo 58 žensk in 42 moških. Iz ankete smo ugotovili, da ima večina anketiranih (93 %) rada sadje, da so v gospodinjstvih še vedno najbolj priljubljena jabolka in hruške (68 %), sledijo jim pomaranče in mandarine (46 %). 73 % anketiranih sadje uživa dnevno, 16 % enkrat tedensko, 8 % redko in le 3 % nikoli. Največ anketiranih sadje uporablja tako iz domačega sadovnjaka, kot tudi iz trgovine (53 %). Sadje pogosteje kupujejo anketiranci iz mesta. V domačih sadovnjakih prevladujejo hruške (68 %), sledijo jim jabolka s 57 %. Za večino anketiranih (95 %) doma pridelano sadje pomeni prednost, saj vedo, kje in na kakšen način je pridelano, 18 % pa ima domač sadovnjak samo za hobi. Vsi anketirani so nam odgovorili, da imajo najraje sveže sadje, kar 64 % jih sadje uporablja za marmelade, 48 % anketiranih pa si pripravlja sadne sokove. Anketirani najraje kupujejo ekološko pridelano sadje (48 %), sledi integrirano s 30 %, 17% je vseeno na kakšen način je sadje pridelano, konvencionalno pridelano sadje pa kupuje 5 % anketiranih. Ugotovili smo, da največ anketiranih na teden zaužije 2 – 4 kg sadja (54 %), 29 % zaužije do 2 kg na teden, 16 % zaužije od 4 – 6 kg sadja na teden, le 1 % pa zaužije več kot 6 kg sadja na teden.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Vs
DC UDC 634.1/7:613.262:641(497.4 Bela krajina)(043.2)
CX fruit growing/fruits/fruit production/fruit consumption/eating habits/housekeeping/
survey/White Carniola
CC AGRIS F01
AU DESNICA, Marina
AA HUDINA, Metka (supervisor)
PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
PY 2010
TI USES OF FRUITS IN HOUSEHOLDS OF WHITE CARNIOLA
DT Graduation Thesis (Higher professional studies)
NO X, 36, [4] p., 8 tab., 21 fig., 1 ann., 12 ref.
LA sl
AL sl/en
AB In graduation thesis we examined what kind of fruit is used and produced in the household of White Carniola. 100 people were interviewed in year 2010 for this purpose. The survey was conducted through a questionnaire in towns and villages of White Carniola. The questionnaire was answered by 58 women and 42 men. From the survey we found that most respondents (93%) like fruits. In households are still the most popular apples and pears (68%), followed by oranges and mandarins (46%). 73% of those surveyed consumed fruit daily, 16% once a week, 8% rarely, and only 3% never. Most respondents used both fruit from own orchard as well as from trade (53%). More often buying fruit respondents from the city than from the village. In domestic orchards dominate pear (68%), followed by apples (57%). For the majority of respondents (95%) home-grown fruit is an advantage because they know where and how it is produced, 18% had a home orchard just for a hobby. All respondents prefer fresh fruit, 64% of respondents used fruit for jams, 48% prepared fruit for juices. Respondents prefer to buy organically grown fruit (48%), followed by integrated with 30%, 17% never mind how the fruit is grown, conventionally grown fruit buys 5% of the respondents. We found that most respondents consumed per week 2 - 4 kg of fruit (54%), 29% consumed up to 2 kg per week, 16% consumed from 4 - 6 kg of fruit per week, only 1% consumed more than 6 kg of fruit per week.

KAZALO VSEBINE

	str.
Ključna dokumentacijska informacija (KDI)	III
Key words documentation (KWD)	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	VII
Kazalo slik	VIII
Kazalo prilog	IX
1 UVOD	1
1.1 VZROK ZA RAZISKAVO	1
1.2 NAMEN RAZISKAVE	2
2 PREGLED LITERATURE	3
2.1 SADJARSTVO V SVETU, EVROPI IN SLOVENIJI	3
2.2 POPIS INTENZIVNIH SADOVNJAKOV V SLOVENIJI	4
2.3 SESTAVINE SADJA	4
2.4 OPIS SADNIH VRST	5
2.4.1 Pečkarji: jablana in hruška	5
2.4.2 Koščičarji: breskev, češnja in sliva	5
2.2.3 Jagodičje: jagoda	6
2.2.4 Lupinarji: oreh, leska	6
2.2.5 Južno sadje: pomaranča, banana in aktinidija	7
2.3 NAČINI PRIDELAVE SADJA	8
2.3.1 Konvencionalna pridelava	8
2.3.2 Integrirana pridelava	8
2.3.3 Ekološka pridelava	9
2.4 UŽIVANJE SADJA	10
3 MATERIALI IN METODE DE LA	12
3.1 IZVEDBA ANKETIRANJA IN POTEK DE LA	12
3.2 OBDELAVA PODATKOV	12
4 REZULTATI	13
4.1 DEMOGRAFSKI PODATKI ANKETIRANCEV	13
4.1.1 Spol	13
4.1.2 Starost	13
4.1.3 Kraj bivanja	14
4.1.4 Število članov v gospodinjstvu	15
4.2 PRILJUBLJENOST SADJA	15
4.2.1 Sadje, ki ga anketirani najraje uživajo	16
4.2.2 Pogostost uživanja sadja	17

4.2.3 Vir zaužitega sadja	18
4.3 SADJE, KI GA ANKETIRANI GOJIJO DOMA	20
4.3.1 Pomen doma pridelanega sadja	21
4.3.2 Sadje, zaužito po obrokih	22
4.3.3 Načini uživanja sadja	24
4.4 NAČINI UPORABE SADJA	25
4.5 NAČINI PRIDELAVE SADJA	26
4.6 KOLIČINA ZAUŽITEGA SADJA V GOSPODINJSTVIH NA TEDEN	28
5 RAZPRAVA IN SKLEPI	31
5.1 RAZPRAVA	31
5.2 SKLEPI	33
6 POVZETEK	34
7 VIRI	36
ZAHVALA	
PRILOGA	

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Preglednica 1: Anketirani glede na sadje, ki ga najraje uživajo in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.	17
Preglednica 2: Anketiranci po pogostosti uživanja sadja in spolu; Bela krajina, 2010.	18
Preglednica 3: Anketirani glede na vir zaužitega sadja in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.	19
Preglednica 4: Anketirani glede na sadje, ki ga pridelujejo doma, in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.	20
Preglednica 5: Anketirani glede na pomen doma pridelanega sadja in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.	22
Preglednica 6: Anketirani glede na sadje, ki ga zaužijejo po obrokih in starosti; Bela krajina, 2010.	23
Preglednica 7: Anketirani glede na način pridelanega sadja in spol; Bela krajina, 2010.	27
Preglednica 8: Anketirani glede na količino zaužitega sadja v gospodinjstvu na teden in število članov gospodinjstva; Bela krajina, 2010.	30

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Anketirani glede na spol; Bela krajina, 2010.	13
Slika 2: Anketirani glede na starost; Bela krajina, 2010.	14
Slika 3: Anketiranci glede na kraj bivanja; Bela krajina, 2010.	14
Slika 4: Anketiranci glede na število članov v gospodinjstvu; Bela krajina, 2010.	15
Slika 5: Anketiranci glede na priljubljenost sadja; Bela krajina, 2010.	16
Slika 6: Anketirani glede na sadje, ki ga najraje uživajo; Bela krajina, 2010.	16
Slika 7: Anketiranci glede na pogostost uživanja sadja; Bela krajina, 2010.	17
Slika 8: Anketirani glede na vir zaužitega sadja; Bela krajina, 2010.	19
Slika 9: Anketirani glede na sadje, ki ga pridelujejo doma; Bela krajina, 2010.	20
Slika 10: Anketirani glede na pomen doma pridelanega sadja; Bela krajina, 2010.	21
Slika 11: Anketirani glede na pomen doma pridelanega sadja in spol; Bela krajina, 2010.	22
Slika 12: Anketirani glede na zaužito sadje po obrokih; Bela krajina, 2010.	23
Slika 13: Anketirani glede na način uživanja sadja; Bela krajina, 2010.	24
Slika 14: Anketirani glede na način uživanja sadja in spol; Bela krajina, 2010.	25
Slika 15: Anketirani glede na način uporabe sadja; Bela krajina, 2010.	25
Slika 16: Anketirani glede na način uporabe sadja in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.	26
Slika 17: Anketirani glede na način pridelave sadja; Bela krajina, 2010.	27
Slika 18: Anketirani glede na način pridelave sadja in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.	28
Slika 19: Anketirani glede na količino zaužitega sadja v gospodinjstvu na teden; Bela krajina, 2010.	29

Slika 20: Anketirani glede na količino zaužitega sadja v gospodinjstvu in kraju bivanja; Bela krajina, 2010. 29

Slika 21: Anketirani glede na količino zaužitega sadja v gospodinjstvu na teden in število članov gospodinjstva; Bela krajina, 2010. 30

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik.

1 UVOD

Bela krajina je pretežno kraška pokrajina med Gorjanci, Kočevskim rogom in Kolpo. Je najbolj proti jugovzhodu potisnjena slovenska pokrajina, ki poleg nizkega belokranjskega kraškega ravnika obsega še bližnje obrobje Kočevskega roba in Gorjancev.

Za te kraje na sončni strani Gorjancev je značilno večplastno prepletanje dinarskih kraških potez s panonskimi, kar se kaže zlasti v podnebju, govorici in narodnih običajih. Skoraj celotno območje Bele krajine sodi v porečje Kolpe. Zaradi kraškega površja je rečna mreža redka in večji del vodnega toka se je prestavil pod površje.

Bela krajina je v območju subpanonskega podnebja. Gorjanci zadržujejo prehude učinke vdorov mrzlega severnega zraka. Pogosti temperaturni vrhi so posledica močnejših vplivov s panonske strani. Srednja letna temperatura je 10,2 °C.

Tipi tal so odsev prevlade karbonatnih kamnin in višinskih pasov. Na apnencih in dolomitih so nastala rjava pokarbonatna tla, nižji kraški ravniki pa prekrivajo rjava in rdeča tla, katerih debelina se spreminja na zelo kratke razdalje. Na kraški glini, ki ponekod na debelo prekriva karbonatno podlago, so nastala rdečerjava tla, na krednem flišu okoli Drašičev pa plitvejša in zračna sivorjava tla. Steljarjenje v preteklosti je zelo osiromašilo tla in povečalo njihovo kislost.

Večino površja pokrivajo gozdovi; tudi pašniki in steljniki, ki so značilna belokranjska podoba, se močno zaraščajo. Kljub poplavam so obrečne ravnice z debelimi rečnimi nanosi obdelane, prevladujejo pa travniki. V nižjih legah prevladujejo kmetijska, zlasti vinogradniška in sadjarska zemljišča, v višjih pa obsežni in bogati gozdovi. Pokrajinska posebnost so belokranjski steljniki, poraščeni z brezami in praprotjo na debelih, spranih in kislih steljniških tleh.

Za Belo krajino je značilen zelo razpršen poselitveni vzorec. Prevladujejo gručasta naselja, razložena naselja z gručastim jedrom in raztresena naselja. Obcestne vasi so v glavnem v ob kolpskem delu. Črnomelj in Metlika sta mesti z gručastim starim jedrom. Največ ljudi živi v manjših naseljih, ki štejejo do 200 prebivalcev (Perko in Oražem Adamič, 1998).

1.1 VZROK ZA RAZISKAVO

Sadje velja za zdravo živilo, katero cenijo ljudje že stoletja. Sadje vsebuje veliko vitaminov, mineralov, balastnih snovi in malo maščob. Pri tem ima večina sadja majhen glikemični indeks. Sadje je idealno živilo, katerega moramo pojesti ter zaužiti čim več (Zakaj je sadje ..., 2010). Neglede na to, da med ljudmi vlada splošno prepričanje, da je sadje zdravo, je v Sloveniji manjša poraba, kot Evropi in svetu. Da bi uporabo sadja povečali, moramo ugotoviti katero sadje ljudje najraje uporabljajo in na kakšen način ga

uživajo. S pridobljenimi podatki bomo sadjarjem v Beli krajini pomagali pri povečanju prodaje sadja.

1.2 NAMEN RAZISKAVE

Ugotoviti smo želeli, kakšno sadje potrošniki najraje kupujejo in uživajo, katere so ciljne skupine, ki sadje največ uporabljajo, razlike med uporabo sadja v mestih in vaseh. Zanima nas tudi, na kakšen način pridelano sadje ljudje najraje kupujejo in kje ga kupujejo. Ugotavljali smo tudi, če sadje gojijo doma in katero sadje je to.

Glavni namen raziskave je ugotoviti nakupne navade kupcev na območju Bele krajine in s tem sadjarjem predlagati ukrepe za boljše trženje sadja v Beli krajini.

2 PREGLED LITERATURE

2.1 SADJARSTVO V SVETU, EVROPI IN SLOVENIJI

Že v najstarejših časih je človek spoznal pomen sadja za prehrano. Sadeže je nabiral v naravi in kmalu začel razlikovati dober okus od slabega ter kakovost med posameznimi rastlinami, izmed katerih je izbral najboljše. Od antičnih narodov so sadje posebno cenili Rimljani, ki so bili zaslužni za širjenje sadjarstva po Evropi. Pozneje je to veljalo tudi za Karla Velikega, na Balkanu pa za Turke. Sladko sadje so dolga stoletja uporabljali kot nadomestek za sladkor.

V srednjem veku so imeli sadovnjake predvsem fevdalci in samostani. Velik napredek je sadjarstvo doseglo v začetku 20. stoletja, ko sta Luther Burbank in Ivan Vladimirovič Mičurin z načrtnim križanjem in selekcijo vzgojila številne nove, rodnejše in odpornejše sorte sadnega drevja (Adamič, 1990).

Sedaj po svetu gojijo kakih 100 vrst sadja, z brezštevlnimi sortami. V svetu po podatkih FAO (2007) pridelamo 500 milijonov ton sadja (brez melon), kar predstavlja približno 75 kilogramov na prebivalca zemlje. Med sadnimi vrstami se pridelava največ jabolok (64,2 milijona ton), sledijo hruške (20,1 milijona ton), breskve in nektarine. V svetovnem merilu pa se pridelava največ citrusov, pomembno količino predstavljajo tudi banane in grozdje (Štampar in sod., 2009).

V Evropi imamo veliko število tradicionalnih pridelovalnih območij, kjer pridelamo različne sadne vrste. Sadje pridelamo na 15 % svetovnih kmetijskih zemljišč in pridelamo 15 % vsega svetovnega pridelka. Če na jugu Španije pridelamo pretežno citruse in banane, pa lahko na severu Evrope gojimo le zgodnje sorte jabolok, nekatere koščičarje in nekatere vrste jagodičja. Evropske države so v svetovnem merilu največji uvoznik sadja (Nemčija, Velika Britanija, Nizozemska, Rusija, Belgija). Francija, ZDA, Italija in Čile pa so največji izvozniki sadja (Štampar in sod., 2009).

Sadne vrste, ki uspevajo v Sloveniji, zavzemajo okoli 3 % vseh kmetijskih zemljišč v državi oziroma 11000 hektarjev. Največ je ekstenzivnih kmečkih sadovnjakov. Trenutno v Sloveniji intenzivno pridelujemo sadje na 5276 hektarjih. Sadje v Sloveniji zelo dobro uspeva, saj gojimo 30 različnih sadnih vrst, prevladujejo jablane, breskve, hruške in oljke (Štampar in sod., 2009).

Povečuje pa se tudi gojenje jagodičja. V Slovenijo sadje tudi uvažamo, in sicer največ iz Italije. Iz podatkov za leto 2007 smo v Slovenijo uvozili od 140000 – 150000 ton sadja. V strukturi uvoza več kot polovico sadja predstavljajo citrusi, banane in drugo južno sadje (Štampar in sod., 2009).

Poraba sadja je v Sloveniji manjša kot v nekaterih drugih evropskih državah. Po podatkih FAO pridelamo v Sloveniji približno 150000 ton različnega sadja, kar pomeni 75 kg sadja na prebivalca. To je podobna količina sadja na prebivalca, kot velja v svetu, vendar pa to ni količina, ki bi bila ponujena na trgu. Tržnega sadja (tržne prodaje in predelave) v Sloveniji pridelamo v dobrih letinah od 80000 do 100000 ton. Po priporočilih WHO (World Health Organization) naj bi odrasel človek na dan zaužil 100 – 200 g sadja (Štampar in sod., 2009).

2.2 POPIS INTENZIVNIH SADOVNJAKOV V SLOVENIJI

V primerjavi z zadnjim popisom intenzivnih sadovnjakov v letu 2002 se je zmanjšalo tako število pridelovalcev sadja (za 28 %) kot tudi obseg intenzivnih nasadov (za 10 %). V letu 2007 se je s pridelavo sadja ukvarjalo 1707 pridelovalcev na 4022 ha zemljišč. Največji delež sadnih vrst predstavlja jabolana z 72 % .

Sestava sadnih vrst v letu 2007 je bila podobna sestavi v letu 2002. Največji delež zemljišč je zavzemala jabolana (72 %), sledile so jim breskev (12 %) in hruška (6 %), ostale sadne vrste pa so zavzemale samo 10 % intenzivnih sadovnjakov.

Povprečna velikost intenzivnega sadovnjaka v letu 2007 je bila 2,4 ha na pridelovalca, kar je za 25 % več kot v letu 2002 (1,9 ha). Največ pridelovalcev je pridelovalo sadje v nasadih, ki so obsegali manj kot 1 ha. Delež pridelovalcev v tem velikostnem razredu je znašal 47 % pri jabolani, 75 % pri hruški, 79 % pri breskvi in več kot 90 % pri nektarini in marelici (SURS, 2010).

2.3 SESTAVINE SADJA

Sadje radi uživamo, ker je sočno. Nekatere vrste moramo olupiti, nekatere pa lahko uživamo kar take, kot so. V sadju je zelo veliko vitaminov, balastnih snovi, sadnih kislin in mineralov. Delež sestavin se pri različnih sadežih močno razlikuje. V njem je največ vode. Sadje vsebuje (Zakaj je sadje ..., 2010):

- vodo: 75 - 95%
- ogljikove hidrate: 5 - 20 %; prevladujejo fruktoza, glukoza, celuloza in pektinske snovi,
- sadne kisline: 0,1 – 5 %; jabolčna in citronska,
- beljakovine: 0,3 - 14,8 %; še posebej v lupinastem sadju,
- maščobe: 0,3 - 1,0 %; v lupinskem sadju pa do 64 %,
- vitamine: vitamin C, vitamin A, vitamini B₂ kompleksa,
- minerale: Ca, P, Fe, Na, K, Mg.

2.4 OPIS SADNIH VRST

V vsaki pomološki skupini bomo našli in opisali predstavnike, in sicer tiste, ki jih anketirani najraje uživajo.

2.4.1 Pečkarji: jablana in hruška

Žlahtna jablana (*Malus domestica* Borkh.)

Domovina žlahtne jablane je verjetno Kavkaz ali širše območje osrednje Azije. Jablana najbolje uspeva na globokih, zračnih, peščeno ilovnatih tleh, ki so dobro prepustna. Najbolje uspeva na zmerno kislih tleh (pH 5,5 - 6,5), zmerno vlažnih tleh, obogatenih s hranili in humusom (2 – 4 %). Jablana ne prenaša podtalnice, ki je višja od 60 cm. Brez večjih posledic prenese do -25 °C, v poletnem času do +35 °C. Za jablano je najbolj ugodno zmerno toplo podnebje, z enakomerno razporejenimi padavinami čez celo leto. Večina sort uspeva do višine 600 m. Za lepo obarvanje plodov je potrebno lepo vreme jeseni ter velike razlike med dnevnimi in nočnimi temperaturami (Štampar in sod., 2009).

Navadna hruška (*Pyrus communis* L.)

Domovina rodu *Pyrus* je območje Evrope in Azije. Navadna hruška najbolje uspeva v tleh, katerih pH reakcija je od 5,6 do 6,5 in vsebnost aktivnega apna največ do 4 %. Pozimi prenese do -20 °C, nekatere celo do -25 °C. Odpornost na nizke temperature je odvisna od splošnega stanja drevesa, njegove prehranjenosti in temperatur, ki so bile pred mrazom. V fenofazi rdečih brstov cvetni brsti prenesejo temperature zraka do -3,5 °C, v polnem cvetenju do - 2,3 °C. Hruška bolje prenaša visoke poletne temperature kot jablana (Štampar in sod., 2009).

2.4.2 Koščičarji: breskev, češnja in sliva

Breskev (*Prunus persica* L.)

Breskev so v naše kraje prinesli Rimljani v 3. ali 4. stoletju. Rimljani so breskev prevzeli od Grkov, ti pa od Perzijcev. Dolgo časa so ta plod imenovali "Perzijsko jabolko". Domovina breskve je Kitajska, ustrezajo ji lahka, globoka, zračna in rodovitna tla ter vsebnost aktivnega apna do 8 %. Breskev cveti dva tedna pred cvetenjem jablan. Zorenje breskev poteka od sredine julija (zgodnje sorte) do septembra. V Sloveniji jih lahko gojimo le v vinorodnih krajih, saj so med cvetenjem zelo občutljive na mraz. Poškodbe cvetnih brstov se pojavijo že pri temperaturi - 11 °C, pri temperaturi - 23 °C pa pozebejo tudi vsi leseni deli rastline. Breskve so vzdržljive v suši (Štampar in sod., 2009).

Sliva in češplja (*Prunus domestica* L.), cibora (*Prunus insititia* L.), mirabolana (*Prunus cerasifera* Ehrh.)

Slive niso zahtevne glede tal, priporočljivo je, da jih sadimo v dovolj globoka in bogata tla, s slabo kislo do nevtralnno reakcijo. Večina sort zelo dobro prenaša nizke zimske temperature. Nevarne so spomladanske pozebe, ki pa se jim lahko izognemo z izbiro primerne lege. Sicer pa jih uspešno gojimo do višine 900 m. Ustrezajo jim območja s povprečno letno vsoto padavin od 700 do 1400 mm in primerno vlažnostjo zraka (Štampar in sod., 2009).

Češnja (*Prunus avium* L.)

Češnja je prilagojena okoljskim razmeram mediteranske in zmerno tople klime. Najbolje uspeva na odcednih, srednje težkih tleh z rahlo kislo do nevtralnno reakcijo. Dobro prenaša zimski mraz, vendar lahko pride zaradi nizkih zimskih temperatur do poškodb. Ustrezajo ji odprte, zračne lege, kjer ni nevarnosti spomladanskih pozeb, saj je med brstenjem in cvetenjem občutljiva na pozebo brstov in cvetov. Najbolje ji ustreza enakomerna razporeditev padavin med rastno dobo, med cvetenjem in pred zorenjem pa so padavine nezaželene. Češnja ne prenaša zastajanja vode v tleh (Štampar in sod., 2009).

2.2.3 Jagodičje: jagoda

Gojeni jagodnjak (*Fragaria x ananassa* Duch.)

Jagode potrebujejo s hranili bogata humusna tla, ustrezno kisla in zračna. Najbolj primerna temperatura za razvoj jagod je 25 °C. Spomladanske temperature pod -2 °C prizadenejo cvetne brste in cvetove ter mlade plodove. Zračnost tal je neposredno povezana z vodo. V zbitih, težkih tleh se koreninski sistem jagod zelo težko razvija. Ob prevelikih količinah padavin ali pretiranem namakanju se v težkih tleh ustvarijo ugodne razmere za razvoj koreninskih bolezni, ki so najpogostejši vzrok propadanja nasadov (Štampar in sod., 2009).

2.2.4 Lupinarji: oreh, leska

Navadni oreh (*Juglans regia* L.)

Za gojenje oreha so najbolj primerna zmerno topla, humidna območja, s čim manjšimi temperaturnimi nihanji. Sadimo ga na zemljiščih z blagim nagibom. Najboljše so severovzhodne do jugovzhodne lege, dovolj odprte, da se na njih ne zadržuje hladen zrak. Oreh najbolje raste v globokih, zračnih in odcednih tleh z veliko vodno kapaciteto. Zemljišča z visoko podtalnico ter siromašna in hladna tla so neprimerna, zato ga sadimo na

ilovnato peščena tla z vsaj 3 % humusa. Med zimskim mirovanjem je zelo odporen proti mrazu. Vegetativni brsti preživijo tudi pri $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$, med brstenjem pa oreh ne prenese nizkih temperatur. Mladike v začetku rasti pozebejo pri $-2\text{ }^{\circ}\text{C}$, mladi plodiči pri $-1\text{ }^{\circ}\text{C}$, za odprta moška socvetja je kritična temperatura $-3\text{ }^{\circ}\text{C}$. V prevročih poletjih s temperaturo nad $38\text{ }^{\circ}\text{C}$ se razvijejo zgrbančena, izmaličena jedrca, zelena lupina se prilepi na luščino ploda. Jedrne pregrade in luščina močneje olesenijo, tako da se jedrca v takšnih letih teže izluščijo (Štampar in sod., 2009).

Navadna leska (*Corylus avellana* L.)

Lesko sadimo na blago nagnjena zemljišča, s katerih hladen zrak odteka v dolino. Najbolj primerna so jugovzhodna, zahodna in jugozahodna pobočja gričev z nagibom 20 – 30 %. Dobro uspeva na srednje težkih, peščeno - ilovnatih tleh, ki imajo rahlo kislo do rahlo alkalno reakcijo in vsaj 2 % humusa. Uspešno jih sadimo do nadmorske višini 400 - 500 m. Med vsemi sadnimi vrstami, ki jih gojimo pri nas, leska spomladi najbolj zgodaj začne z rastjo. Njena posebnost je v tem, da letnega razvojnega kroga ne začne z listanjem, ampak s cvetenjem. Med cvetenjem so kritične temperature pod $-6\text{ }^{\circ}\text{C}$. Cvetni prah zadrži kalivost pri $-2\text{ }^{\circ}\text{C}$. Med zimskim mirovanjem prenesejo zaprti cvetovi do $-18\text{ }^{\circ}\text{C}$, poganjki pa celo do $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$. Leska je enodomna rastlina in na isti rastlini posebej razvije enospolne ženske cvetove ter moška socvetja. Zelo redko cvetijo oboji cvetovi hkrati, tako da se leska težko oprasi s svojim cvetnim prahom (Štampar in sod., 2009).

2.2.5 Južno sadje: pomaranča, banana in aktinidija

Pomarančevc (*Citrus sinensis* Osbeck.)

Izvirajo iz Kitajske. Ko so prišle pomaranče v Evropo, so bile tako redke, da so postale simbol bogatih. Pomaranče niso vedno oranžne, lahko so tudi rumene ali rdeče, lisaste. Po velikosti so različne, od velikih do majhnih kot češnje. Tudi razpon okusov je velik, od sladkega do močno kislega. Poznamo veliko različnih sort pomaranč, meso sadeža je lahko oranžne do rdeče barve. Barva lupine ne pove ničesar o stopnji zrelosti sadeža, tako so na primer predvsem pomaranče iz Brazilije pogosto zelene. Pomaranče vsebujejo različne sadne kisline (citronsko, jabolčno, vinsko) in 11 različnih aromatičnih sestavin, ki dajejo sadežem značilno sladko kiselkast okus (Whiteman in Mayhew, 2000).

Bananovec (*Musa sapientium* L.)

Na eni rastlini letno zraste približno 60 kg istoimenskih sadežev (150 banan). Prve plantaže so zasadili Portugalci pred 500 leti v Srednji Ameriki. Največji pridelovalci banan so Indija, Ekvador, Brazilija, Filipini, največji uvozniki so ZDA, EU in Japonska. Banane so izredno hranljive, bogate so s kalijem, z riboflavinom in vlakninami. Vsebujejo tudi vitamina A in C in nekaj kalcija in železa. Njihova energijska vrednost je velika (99 kcal

oz. 414 kJ na 100 g). Zaradi uravnotežene kombinacije sladkorjev (saharoze, fruktoze, glukoze), škroba in prehranske vlaknine so banane odličen vir energije (Whiteman in Mayhew, 2000).

Aktinidija (*Actinidia chinensis* Plank.)

Kivi je užiten sadež kulturne rastline aktinidije, njeno poreklo je Kitajska. Plodovi aktinidije so ovalne oblike, velike približno kot kokošje jajce. To je približno 5 – 8 cm v dolžino in 4,5 - 5,5 cm v premer. Kivi ima vlaknato zeleno rjavo kožico in svetlo zeleno ali zlato meso s približno 800 črnimi, užitnimi semeni. Meso ima mehko teksturo in unikaten okus. Prvotno je bil znan kot kitajska kosmulja, nato pa so ga, sredi dvajsetega stoletja, preimenovali zaradi tržnih razlogov, najprej v melono, nato pa v kivi. To ime je kivi dobil po ptiču kiviju iz Nove Zelandije, saj naj bi bil olupek tega sadja podoben perju ptiča kivija (Štampar in sod., 2009).

2.3 NAČINI PRIDELAVE SADJA

Sadje pridelujejo v svetu na različne načine. V najbolj razvitih delih sveta prevladuje integrirano pridelovanje, vse bolj pa se uveljavlja ekološko pridelovanje. Temeljna načela pri integrirani in ekološki pridelavi so podobna. Razlikujejo se le pri izbiri metod za doseganje ciljev. V preteklosti se je pridelava delila na ekstenzivno in intenzivno. Danes pa se pri nas najbolj izpostavljajo trije načini sadjarske pridelave: konvencionalna, integrirana in ekološka.

2.3.1 Konvencionalna pridelava

Konvencionalna pridelava je splošna metoda kmetijske pridelave. Značilnosti te pridelave so zlasti intenzivna raba tal, veliki vložki kapitala in energije ter velika uporaba kemičnih sredstev, monokulturna in agresivna uporaba kmetijske tehnike. Cilj takega pridelovanja je v najkrajšem času pridelati velik in vizualno lep pridelek. Rastline primerno gnojimo z mineralnimi gnojili in redno uporabljamo pripravke za varstvo pred pleveli, boleznimi in škodljivci (Štampar in sod., 2009).

2.3.2 Integrirana pridelava

Prvi v Evropi so z integrirano pridelavo začeli v Švici, Nemčiji in na Južnem Tirolskem v 70. letih prejšnjega stoletja. V Sloveniji smo uvedli integrirano pridelavo leta 1991. Prvo leto je bilo v integrirano pridelavo vključenih 26 sadjarjev, z leti pa se je to število povečalo. Že na začetku je bil postavljen sistem nadzora. Pridelavo nadzirajo na osnovi

Pravilnika o integrirani pridelavi sadja (Pravilnik ..., 2002), ki ga izdaja pristojno Ministrstvo na podlagi 46. člena Zakona o kmetijstvu (Zakon o kmetijstvu, 2008).

Integrirano pridelovanje je usmerjeno v zmanjšanje uporabe mineralnih gnojil in pripravkov za varstvo rastlin. Za zatiranje škodljivcev se odločimo šele, ko število osebkov preskoči prag gospodarske škode. Tako zmanjšamo izdatke pri pridelovanju, zmanjšujemo onesnaževanje okolja in ohranimo rodovitnost tal, pridelki pa vsebujejo manj ostankov pripravkov za varstvo rastlin (Štampar in sod., 2009).

Integrirano varstvo rastlin je optimalna kombinacija biotičnih, biotehnoloških, kmetijskih, obdelovalnih ali gojitvenih ukrepov pri pridelavi sadja, pri čemer se uporaba kmetijskih sredstev za varstvo rastlin omeji na najmanjšo količino fitofarmaceutskih sredstev iz tehnoloških navodil, ki vsebujejo tehnološke zahteve oziroma omejitve pri integrirani pridelavi sadja, ki so potrebne za zadrževanje populacije škodljivih organizmov pod mejo, ki povzroča gospodarsko nespremenljivo škodo ali izgubo (Pravilnik ..., 2002).

2.3.3 Ekološka pridelava

Usmeritev v ekološko pridelavo sadja se je v Sloveniji začela pod vplivom domačih zanesenjakov v drugih vejah kmetijstva ter na podlagi pobud in zgledov iz tujine (Lind in sod., 2001).

Kot začetek ekološke pridelave sadja v Sloveniji lahko označimo leto 1997, ko je sadjarska zadruga Posavja začela razmnoževati odporno sorto jabolka 'Topaz'. Ekološko pridelovanje sadja je še zahtevnejši način pridelave kot integrirano pridelovanje. Temelj ekološkega kmetijstva, sadjarstva, je dolgoročno ohranjanje zdravega okolja in s tem dobrih bivalnih razmer za živa bitja (Štampar in sod., 2009).

Ekološko kmetovanje je posebna oblika kmetijske pridelave, ki poudarja gospodarjenje v sožitju z naravo. Je način trajnostnega kmetovanja, ki upošteva kmetijo kot celosten sistem v smislu tla-rastline-živali-človek in skrbi za ravnovesje vseh vključenih elementov. Poseben poudarek je na ohranjanju rodovitnosti tal z večanjem humusa z uporabo organskih gnojil, varstvo rastlin pa na preprečevanju pojave bolezni, škodljivcev in plevela s kolobarjem, obdelavo tal, izbiro odpornejših sort, uporabo biotičnih (predatorji) in biotehničnih sredstev (vabe, lepljive plošče), z uporabo samo posebej dovoljenih sredstev za varstvo rastlin (baker, žveplo, parafinska in mineralna olja,...) (Bavec, 2001).

Ekološko kmetijstvo ne pomeni le prepovedi sintetičnih pesticidov in umetnih mineralnih gnojil. Cilji ekološkega kmetijstva so široko zastavljeni v smislu (Kaj je ekološko ..., 2010):

- ohranjanja rodovitnosti tal,
- sklenjenega kroženja hranil,

- živalim ustrezne reje in krmljenja,
- pridelavi zdravih živil,
- zaščiti naravnih življenjskih virov (tla-voda-zrak),
- minimalni obremenitvi okolja,
- aktivnemu varovanju okolja in biološke raznovrstnosti,
- varstvu energije in surovin,
- zagotovitvi delovnih mest v kmetijstvu.

2.4 UŽIVANJE SADJA

Sadje lahko uživamo sveže, predelano ali konzervirano (sok, kompot, marmelada, kandirano sadje, suho sadje, žele, kis, sadno vino, žganje), iz njega pa pripravljamo tudi razne jedi (Zakaj je sadje ..., 2010):

Sadni sok je iztisnjen sadni sok, ki mu je po potrebi dodan sladkor, lahko tudi vitamini. Pogosto obdrži prvotno količino vitaminov in drugih koristnih snovi iz sadja. Energijska vrednost je približno taka kot pri svežem sadju, kar je odvisno od dodanega sladkorja. Poznamo:

- bistri sadni sok, ki ga dobimo s stiskanjem svežega sadja,
- nektar,
- kašasti sadni sok,
- zgoščeni – koncentrirani sadni sok, ki ga dobimo z zgoščevanjem bistrega sadnega soka ali sadne kaše,
- sadni sirup, ki ga pridelujemo iz matičnega ali zgoščenega sadnega soka z dodajanjem sladkorja.

Sadni sokovi so ena najbolj razširjenih in tudi priljubljenih pijač. Za organizem predstavljajo vir vitaminov, mineralov in lahko prebavljivih sadnih sladkorjev.

Kompot dobimo s kuhanjem celega ali razrezanega sadja v oslajeni vodi. Ta ima energijsko vrednost od 300 – 350 kJ/100 g.

Marmelada je gost izdelek iz kuhanega sadja s sladkorjem in energijsko vrednostjo dobrih 1000 kJ/100 g.

Jabolčni kis je tekočina, ki nastane iz jabolčnika. Je bogat z mnogimi hranilnimi snovmi iz jabolka, vsebuje pa tudi spojine, ki jih v svežih plodovih ne najdemo, nastajajo namreč le v procesu nastanka kisa. Ima dolgo tradicijo v kulinariki, zeliščarstvu in zdravilstvu. Je pravo bogastvo vitaminov, mineralov in ostalih hranil, ki jih potrebujemo za zdravje in močan imunski sistem.

Kandirano sadje je prepojeno sadje s sladkorjem, ki pri sušenju kristalizira na površini. Ta izdelek vsebuje okoli 75 % sladkorja.

Žele ali strjenka je močno vkuhano sadje z dodatkom sladkorja in pektinov, ki se po ohlajanju strdi v želatinasto maso.

Suho sadje dobimo s sušenjem celih ali razkosanih plodov, ki so prava poslastica v mrzlih zimskih večerih.

3 MATERIALI IN METODE DE LA

3.1 IZVEDBA ANKETIRANJA IN POTEK DE LA

Raziskavo smo izvedli z metodo ankete. Anketiranje je potekalo po metodi osebnega vpraševanja. Anketa je bila izvedena v Metliki, Semiču, Črnomlju in okoliških vaseh.

Anketo smo izvedli v mesecu aprilu 2010. Anketiranih je bilo 100 ljudi različnih starostnih skupin.

Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz petnajstih vprašanj, od tega je bilo enajst vprašanj zaprtega tipa in štiri vprašanja delno odprtega tipa. Anketirani so lahko izbrali več odgovorov. Čeprav so nekateri odgovorili, da sadja ne uživajo, so vseeno nadaljevali z anketo.

Vprašanja so se nanašala na naslednje sklope:

- priljubljenost sadja,
- katero sadje najraje uživajo,
- pogostost uživanja sadja,
- mesto nakupa sadja,
- pridelava sadja doma (katero in namen pridelave),
- pri katerem obroku pojedjo največ sadja,
- na kakšen način uživajo sadje,
- za kakšen namen še uporabljajo sadje,
- način pridelave sadja,
- najpogosteje kupljeno sadje,
- količina sadja, ki ga zaužijejo v gospodinjstvih na teden.

Na koncu so sledila še štiri vprašanja, kjer so anketirani posredovali svoje demografske podatke: spol, starost, kraj bivanja in število članov gospodinjstva.

3.2 OBDELAVA PODATKOV

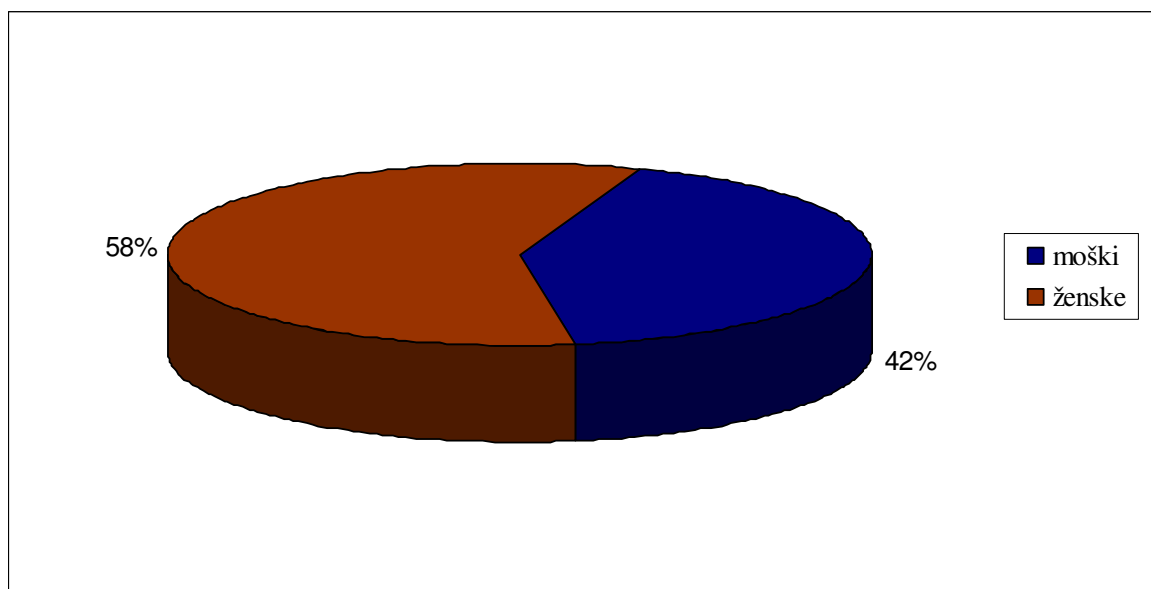
Vse odgovore in vprašanja smo najprej pregledali, uredili in pripravili za nadaljnjo obdelavo in analizo. Podatke smo analizirali z metodo opisne statistike. Uporabili smo računalniški program Excel.

4 REZULTATI

4.1 DEMOGRAFSKI PODATKI ANKETIRANCEV

4.1.1 Spol

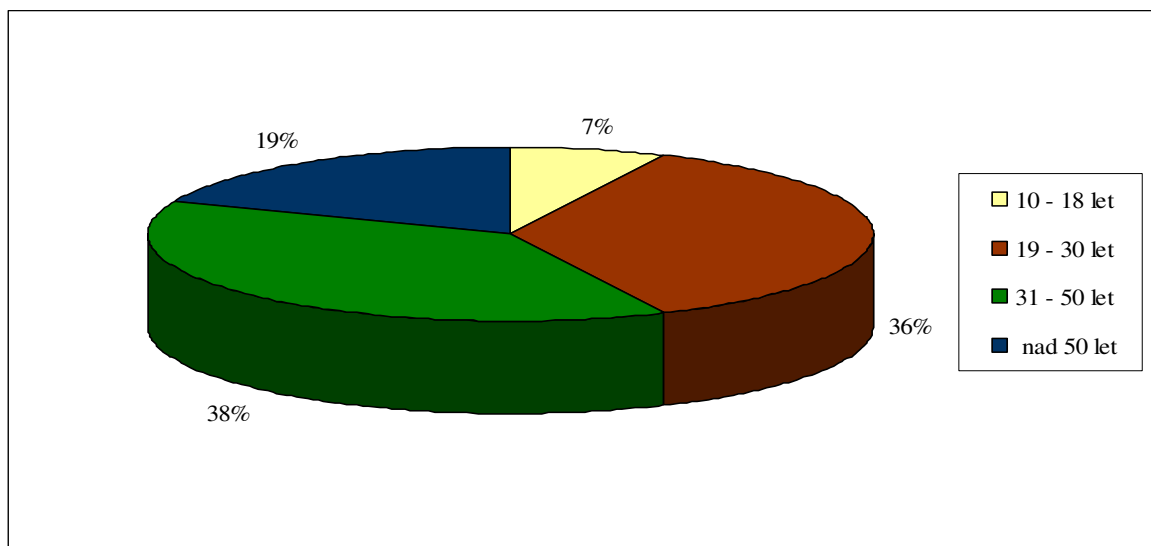
V anketi je sodelovalo 42 moških in 58 žensk (slika 1).

Slika 1: Anketirani glede na spol; Bela krajina, 2010.

4.1.2 Starost

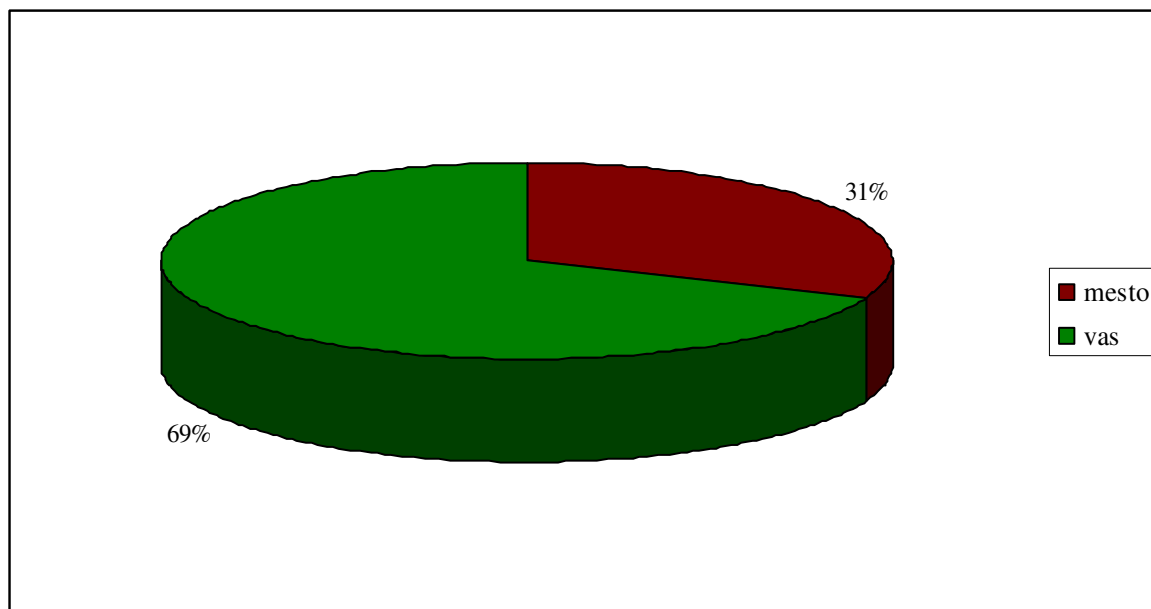
Po starosti smo anketirance razdelili v štiri starostne skupine (slika 2). Prvo starostno skupino sestavljajo anketiranci, stari od 10 - 18 let, teh je 7 %. Drugo starostno skupino sestavljajo anketiranci, stari od 19 – 30 let, teh je 36 %. Tretjo starostno skupino sestavljajo anketiranci, stari od 31 – 50 let, teh je 38 %. Četrto starostno skupino sestavljajo anketiranci, stari nad 50 let, teh pa je 19 %.

Slika 2: Anketirani glede na starost; Bela krajina, 2010.

4.1.3 Kraj bivanja

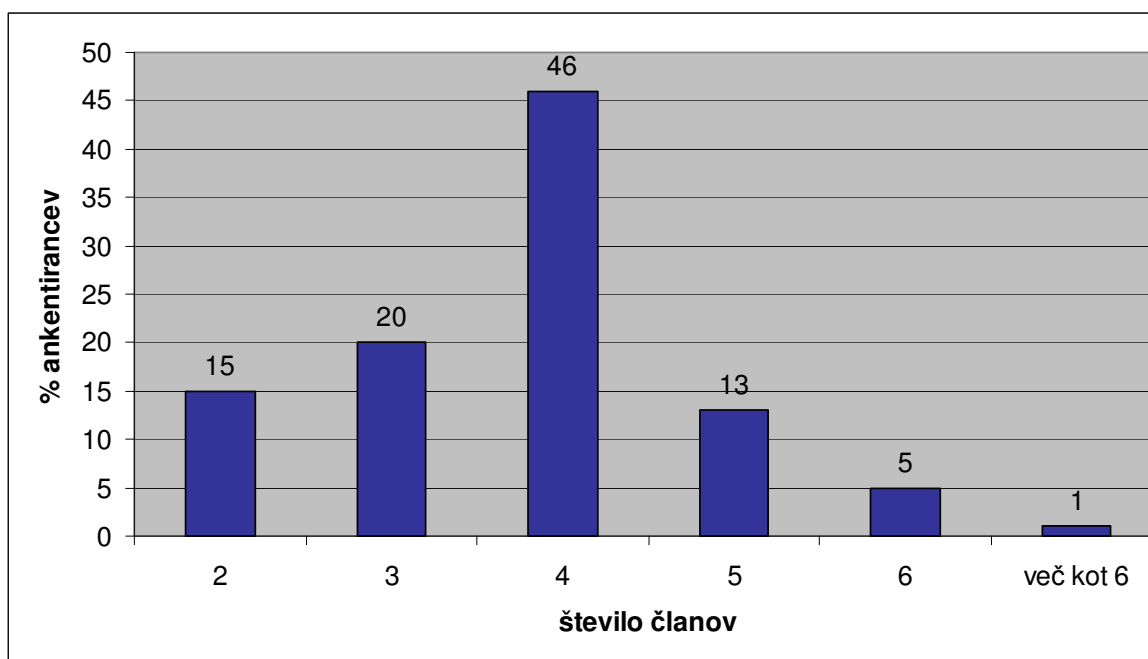
Glede na kraj bivanja smo anketirance razdelili v dve skupini (slika 3). Prvo skupino sestavljajo anketiranci, ki živijo v mestu. Teh je 31 %. Drugo skupino sestavljajo anketiranci, ki živijo na vasi. Teh je 69 %.

Slika 3: Anketiranci glede na kraj bivanja; Bela krajina, 2010.

4.1.4 Število članov v gospodinjstvu

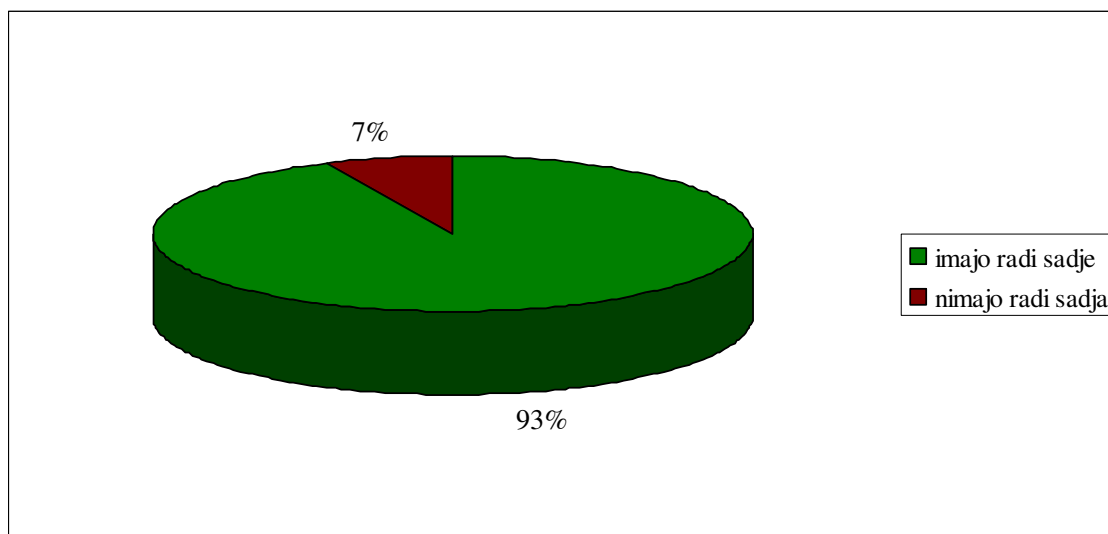
Glede na število članov smo anketirance razdelili v šest skupin (slika 4). V prvi skupini so anketiranci, ki živijo v dvočlanskem gospodinjstvu. Teh je 15 %. V drugi skupini so anketiranci, ki živijo v tričlanskem gospodinjstvu. Teh je 20 %. V tretji skupini so anketiranci, ki živijo v štiričlanskem gospodinjstvu. Teh je 46 %. V petčlanskem gospodinjstvu živi 13 % anketiranih. V šestčlanskem gospodinjstvu živi 5 % anketiranih. Tistih, ki imajo več kot šest članov gospodinjstva pa je 1 %.

Slika 4: Anketiranci glede na število članov v gospodinjstvu; Bela krajina, 2010.

4.2 PRILJUBLJENOST SADJA

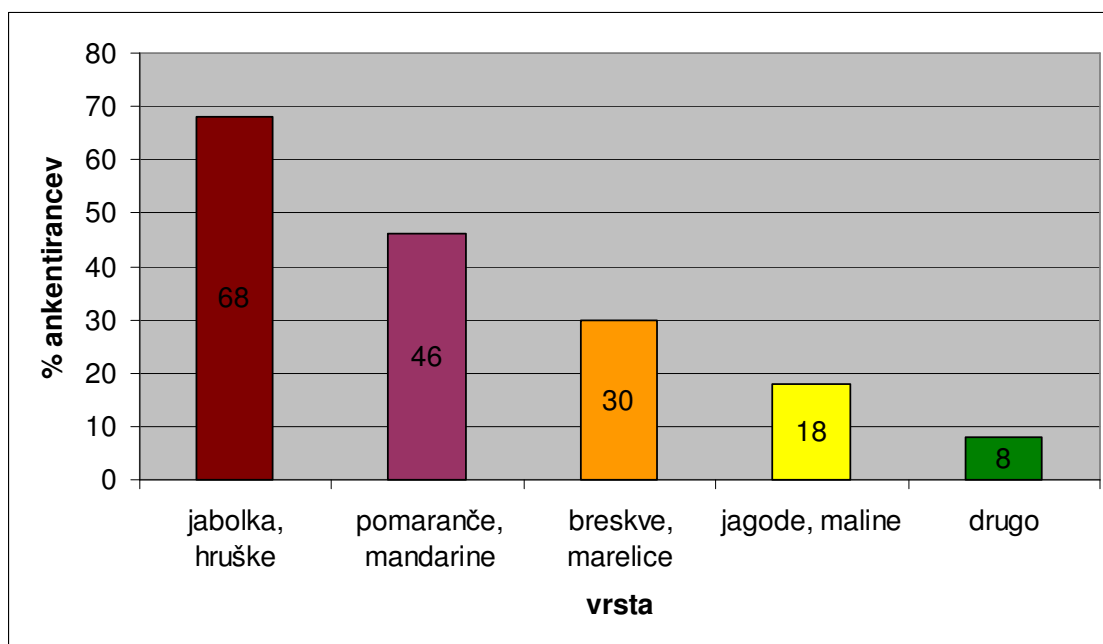
Iz ankete je razvidno, da ima 93 % anketiranih rado sadje, 7 % anketiranih pa sadja nima rado (slika 5).

Slika 5: Anketiranci glede na priljubljenost sadja; Bela krajina, 2010.

4.2.1 Sadje, ki ga anketirani najraje uživajo

Pri tem vprašanju smo želeli izvedeti, katero sadje imajo anketiranci najraje. Prepuščali smo možnost več odgovorov. Iz slike 6 je razvidno, da 68 % anketiranih najraje uživa hruške in jabolka, 46 % anketiranih ima najraje pomaranče in mandarine, 30 % anketiranih ima najraje breskve in marelice, jagode in maline ima rado 18 % anketiranih, 8 % anketiranih se je odločilo za drugo (banane, kivi, češnje, slive, lešnik, oreh).

Slika 6: Anketirani glede na sadje, ki ga najraje uživajo; Bela krajina, 2010.

Iz preglednice 1 je razvidno, da največ živečih na vasi (70 %) najraje uživa jabolka in hruške, sledijo tisti, ki imajo najraje pomaranče in mandarine (51 %), breskve in marelice (35 %), jagode in maline (17 %). Drugo sadje (banane, kivi, češnje, slive, lešnik, oreh) 6 % živečih na vasi.

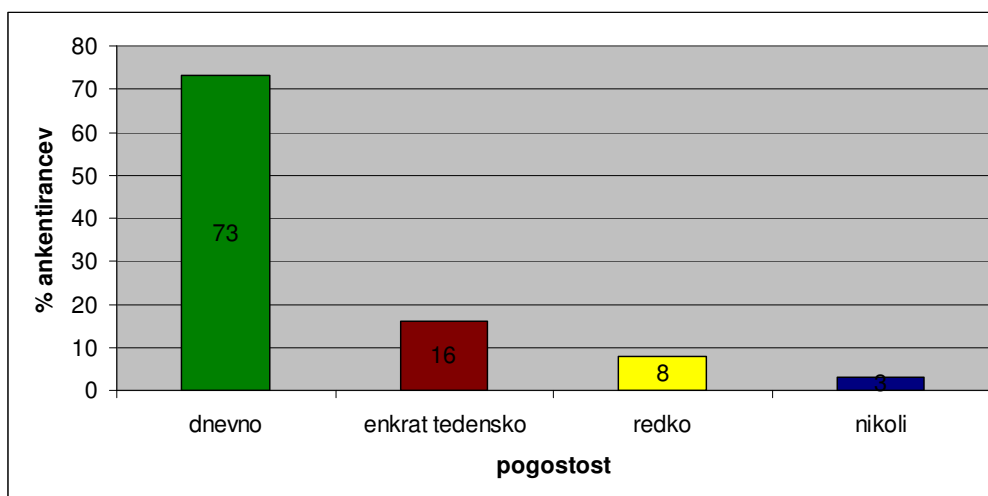
V mestu so odstotki nekoliko manjši, še vedno prevladujejo tisti, ki imajo najraje jabolka in hruške (64 %) in nato pomaranče in mandarine (35 %). Enako število anketiranih (19 %) v mestu nam je odgovorilo, da ima najraje jagode in maline oziroma breskve in marelice. Drugo sadje (banane, kivi, češnje, slive) ima najraje 13 % anketiranih v mestu.

Preglednica 1: Anketirani glede na sadje, ki ga najraje uživajo in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.

Vrsta sadja	Mesto (N = 31)		Vas (N = 69)	
	število	odstotek	število	odstotek
Jabolka, hruške	20	64	48	70
Pomaranče, mandarine	11	35	35	51
Breskve, marelice	6	19	24	35
Jagode, maline	6	19	12	17
Drugo	4	13	4	6

4.2.2 Pogostost uživanja sadja

Pri tem vprašanju smo želeli ugotoviti, kako pogosto anketirani uživajo sadje. Na izbiro so imeli štiri možne odgovore, in sicer: dnevno, enkrat tedensko, redko, nikoli. Iz slike 7 je razvidno, da največ anketiranih (73 %) sadje uživa dnevno, 16 % anketiranih enkrat tedensko, 8 % redko in 3 % anketiranih sadja nikoli ne uživa.

Slika 7: Anketiranci glede na pogostost uživanja sadja; Bela krajina, 2010.

Preglednica 2: Anketiranci po pogostosti uživanja sadja in spolu; Bela krajina, 2010.

Pogostost uživanja sadja	Ženske (N = 58)		Moški (N= 42)	
	število	odstotek	število	odstotek
Dnevno	44	76	29	69
Enkrat tedensko	10	17	6	14
Redko	3	5	5	12
Nikoli	1	2	2	5

Iz preglednice 2 je razvidno, da več kot polovica moških (29 oz. 69 %) sadje uživa dnevno, enkrat tedensko uživa sadje 6 (17 %) moških, redko 5 (12 %) moških, nikoli pa sadja ne uživata 2 (5 %).

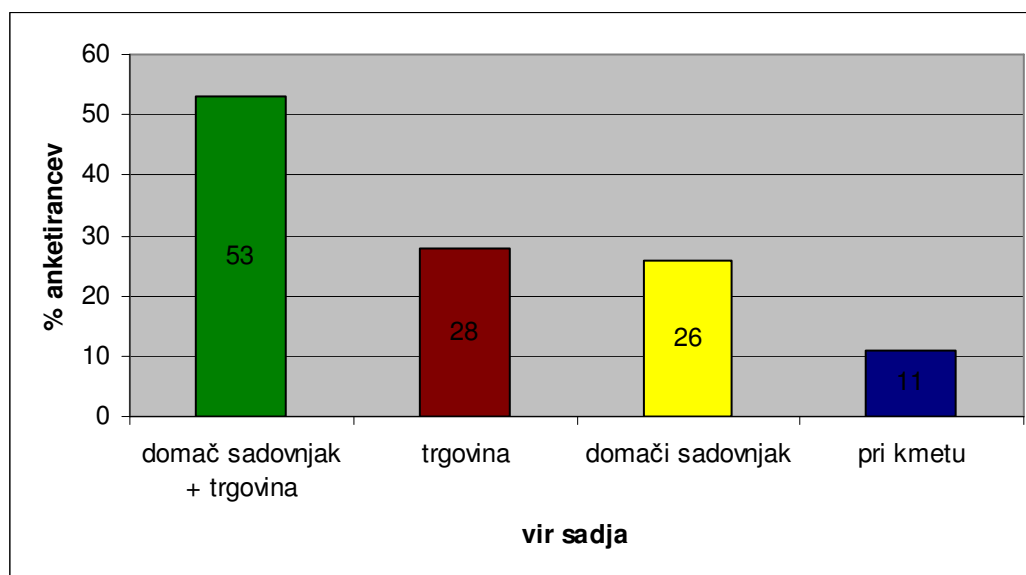
Med ženskami je delež anketiranih, ki uživa sadje dnevno večji. Kar 44 (76 %) žensk uživa sadje dnevno, 10 (17 %) žensk sadje uživa enkrat tedensko, 3 (5 %) žensk uživa sadje redko, samo 1 (2 %) pa sadja sploh ne uživa.

Kot zanimivost bi navedli, da ženske pogosteje uživajo sadje kot moški, saj jih kar 76% sadje uživa dnevno. Mogoče zato, ker ženske dajo večji poudarek na zdrav način življenja.

4.2.3 Vir zaužitega sadja

Pri tem vprašanju smo želeli izvedeti, kje anketirani najpogosteje kupujejo sadje. Izbirali so lahko med štirimi možnimi odgovori: iz domačega sadovnjaka, iz trgovine, iz domačega sadovnjaka in trgovine ter pri kmetu.

Večina anketiranih (53 %) uporablja sadje iz domačega sadovnjaka in ga še sproti kupuje v trgovini, 28 % anketiranih ga kupuje samo v trgovini, 26 % ga pridobiva iz domačega vrta, 11 % pa sadje kupuje pri kmetu (slika 8).

Slika 8: Anketirani glede na vir zaužitega sadja; Bela krajina, 2010.

Preglednica 3: Anketirani glede na vir zaužitega sadja in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.

Vir zaužitega sadja	Mesto (N = 31)		Vas (N = 69)	
	število	odstotek	število	odstotek
Iz domačega sadovnjaka	7	23	19	27
Trgovina	15	48	13	19
Oboje	9	29	44	64
Pri kmetu	6	19	5	7

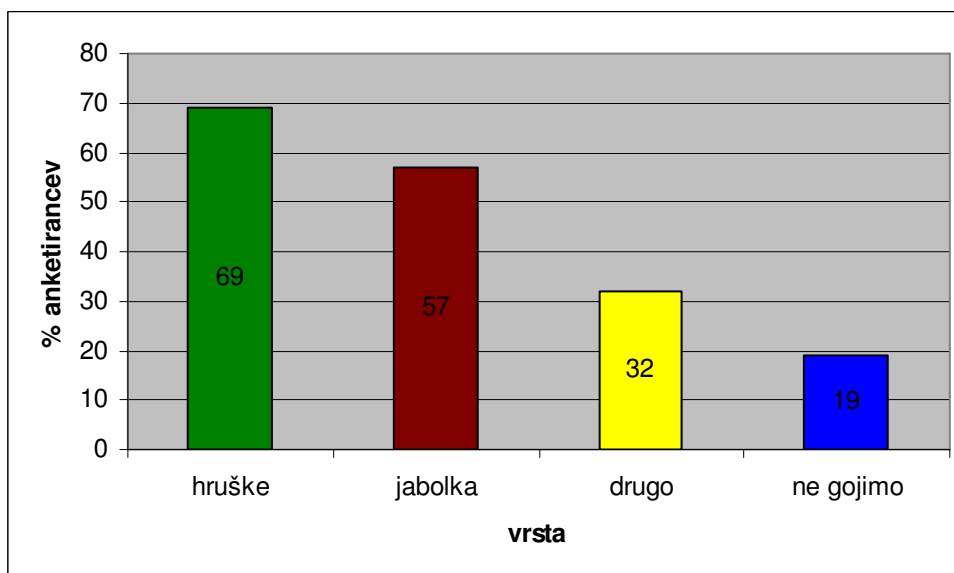
Iz preglednice 3 je razvidno, da največ anketiranih iz mesta (48 %) sadje kupuje samo v trgovini, 29 % anketiranih sadje pridelujejo v domačem sadovnjaku in hkrati kupuje v trgovini, 23 % meščanov uporabljajo sadje samo iz domačega vrta, 19 % anketiranih pa sadje kupuje pri kmetu.

Kar 64 % anketiranih na vasi uporabljajo sadje iz domačega vrta, kupuje pa ga tudi v trgovini, 27 % anketiranih na vasi uporablja sadje iz lastnega sadovnjaka. Samo v trgovini kupuje sadje 19 % anketiranih, pri kmetu pa kupuje 7 % anketiranih.

Preseneča nas rezultat, da samo 27 % anketiranih na vasi uporablja sadje iz lastnega sadovnjaka, glede na to, da imajo ponavadi na vasi več zemljišč, ki so lahko namenjena sadovnjakom, kot v mestih.

4.3 SADJE, KI GA ANKETIRANI GOJIJO DOMA

Pri tem vprašanju smo želeli izvedeti, katero sadje anketirani pridelujejo v domačih sadovnjakih. Tukaj je bilo možnih več odgovorov, ponujene pa so bile štiri možnosti: hruške, jabolka, ne gojimo, drugo (slika 9).

Slika 9: Anketirani glede na sadje, ki ga pridelujejo doma; Bela krajina, 2010.

Iz slike 9 je videti, da največ anketiranih goji hruške (69 %), jabolka goji 57 % anketiranih, drugo sadje (orehi, lešniki, češnje, višnje, slive, breskve, marelice, jagode, kaki, maline, fige, kutine) goji 32 % anketiranih, 19 % anketiranih sadja ne goji.

Preglednica 4: Anketirani glede na sadje, ki ga pridelujejo doma in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.

Sadje pridelano doma	Mesto (N = 31)		Vas (N = 69)	
	število	odstotek	število	odstotek
Hruške	10	32	59	85
Jabolka	14	45	43	62
Ne gojijo	13	42	6	9
Drugo	5	16	27	39

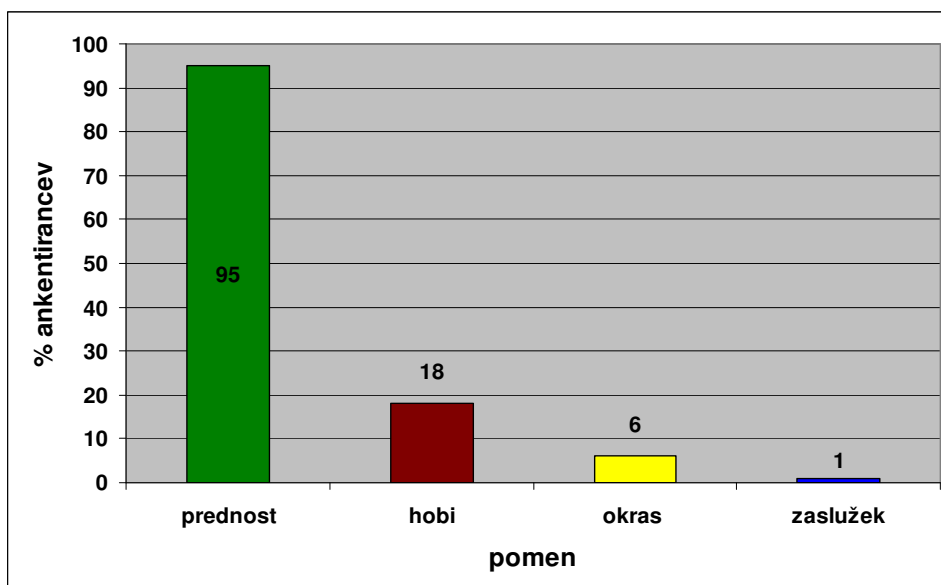
Iz preglednice 4 je razvidno da na vasi gojijo predvsem hruške (85 %) in jabolka (62 %), drugo sadje (orehi, lešniki, slive, češnje, breskve, marelice, kaki, jagode, kutine...) goji 39 % anketiranih, 9 % pa sadja ne goji.

Med anketiranimi prebivalci mesta je največ tistih (45 %), ki gojijo jabolka. Sadja pa jih ne goji 42 %. Hruške goji 32 % anketiranih iz mesta, 16 % pa jih goji drugo sadje (češnje, slive, višnje, jagode).

4.3.1 Pomen doma pridelanega sadja

Zanimalo nas je, kaj za anketirane pomeni doma pridelano sadje. Ponujenih so imeli šest možnosti. Možnih je bilo več odgovorov.

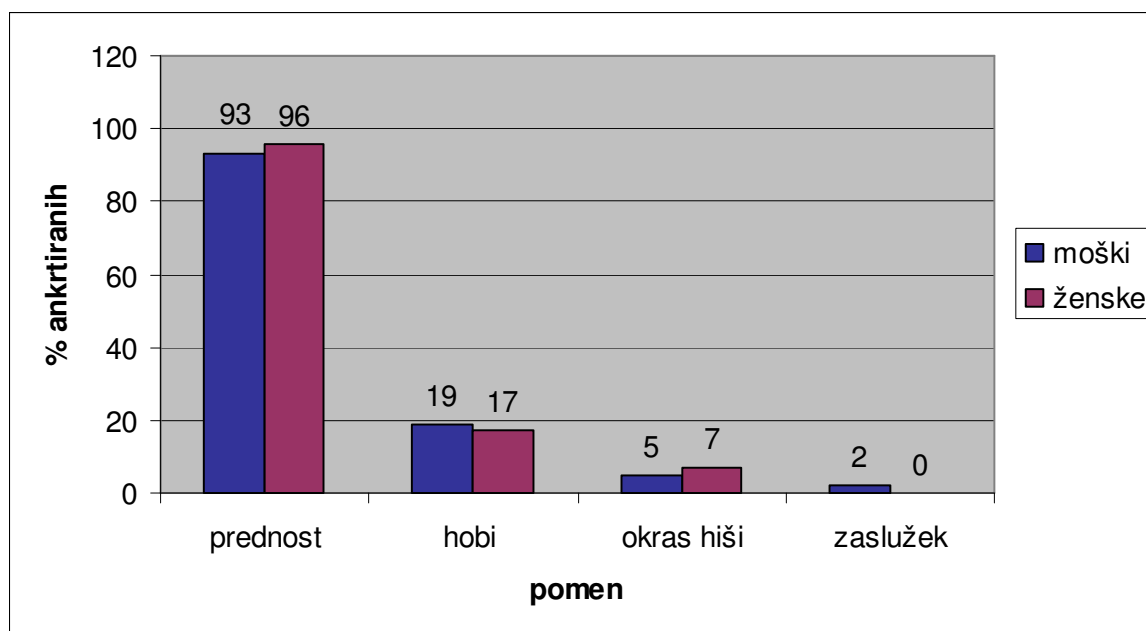
Analiza podatkov nam pove, da 95 % anketiranim doma pridelano sadje pomeni prednost, saj vedo, kje in na kakšen način je pridelano, 18 % je domači sadovnjak hobi, 6 % okras in 1 % zaslužek (slika 10).

Slika 10: Anketirani glede na pomen doma pridelanega sadja; Bela krajina, 2010.

Na vprašanje o pomenu doma pridelanega sadja, nam je 96 % žensk odgovorilo, da jim doma pridelano sadje pomeni prednost, 17 % hobi, 7 % okras.

Doma pridelano sadje pomeni prednost 93 % moškim, 19 % hobi, 5 % okras in 2 % zaslužek (slika 11).

Slika 11: Anketirani glede na pomen doma pridelanega sadja in spol; Bela krajina, 2010.

Analiza podatkov glede na kraj bivanja nam da podobne rezultate, saj 97 % anketiranim v mestu in 94 % anketiranih na vasi, doma pridelano sadje pomeni prednost, 13 % anketiranih v mestu sadovnjak pomeni hobi, nobenemu pa okras, zaslužek ali drugo. Na vasi 20 % anketiranim pomeni hobi, 9 % pomeni okras, 1 % pa zaslužek (preglednica 5).

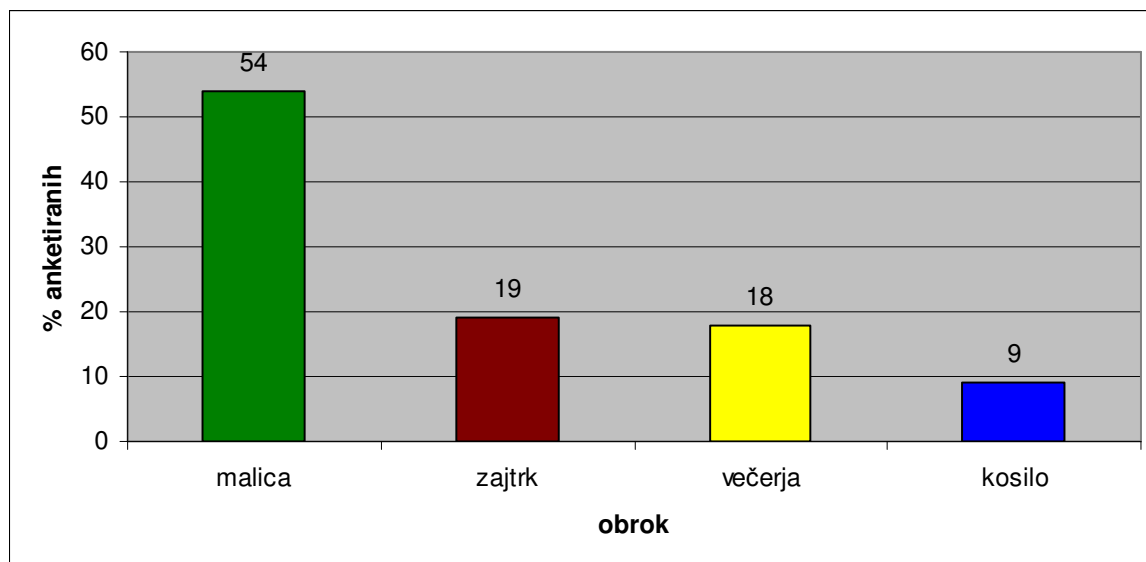
Preglednica 5: Anketirani glede na pomen doma pridelanega sadja in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.

Pomen doma pridelanega sadja	Mesto (N = 31)		Vas (N = 69)	
	število	odstotek	število	odstotek
Prednost	30	97	65	94
Hobi	4	13	14	20
Okras	0	0	6	9
Zaslužek	0	0	1	1

4.3.2 Sadje, zaužito po obrokih

Pri tem vprašanju nas je zanimalo, pri katerem obroku anketirani pojedjo največ sadja. Predpostavili smo štiri možne odgovore.

Iz slike 12 je razvidno, da 54 % anketiranih največ sadja zaužije pri malici, 19 % pri zajtrku, 18 % pri večerji, 9 % pri kosilu.

Slika 12: Anketirani glede na zaužito sadje po obrokih; Bela krajina, 2010.

Preglednica 6: Anketirani glede na sadje, ki ga zaužijejo po obrokih in starosti; Bela krajina, 2010.

Sadje zaužito po obrokih	10–18 let (N= 7)		19–30 let (N= 36)		31 – 50 let (N= 38)		nad 50 let (N= 19)	
	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
Malica	6	86	22	61	21	55	5	26
Zajtrk	0	0	5	14	8	21	6	32
Večerja	0	0	6	17	6	16	6	32
Kosilo	1	14	3	8	3	8	2	10

Iz preglednice 6 je razvidno, da anketiranci, stari od 10 – 18 let, teh je bilo 7, zaužijejo največ sadja za kosilo (14 %), 86 % za malico, sadja pa ne uživajo niti pri zajtrku in niti pri večerji.

Anketiranci, stari od 19 – 30 let, teh je bilo 36, največ sadja zaužijejo pri malici (61 %), pri večerji 17 %, pri zajtrku 14 % in pri kosilu 8 %.

Anketiranci, stari od 31 – 50 let, teh je bilo 38, največ sadja zaužijejo pri malici 55 %, pri zajtrku 21 %, pri večerji 16 %, pri kosilu 8 %.

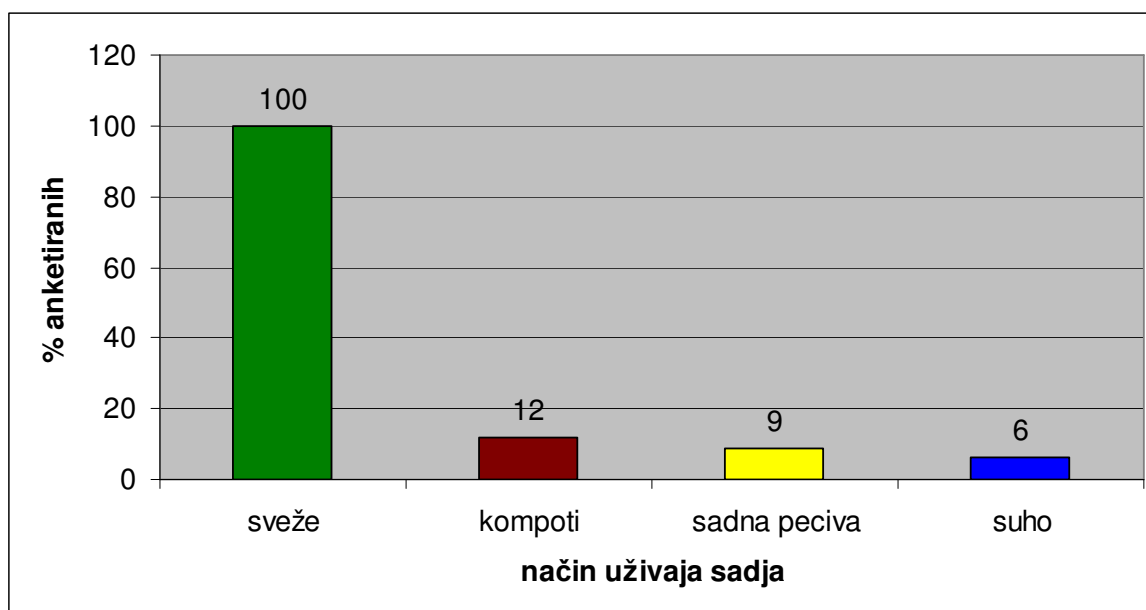
Anketiranci, stari nad 50 let, teh je bilo 19, največ sadja zaužijejo pri malici (26 %), pri zajtrku 32 %, prav tako pri večerji 32 %, 10 % pa pri kosilu.

Presenetil nas je podatek, da mlajši od 18 let sadja ne uživajo pri zajtrku in večerji, glede na to, da so otroci pri teh letih v razvoju in pri tem potrebujejo veliko vitaminov, ki pa jih sadje v veliki meri vsebuje.

4.3.3 Načini uživanja sadja

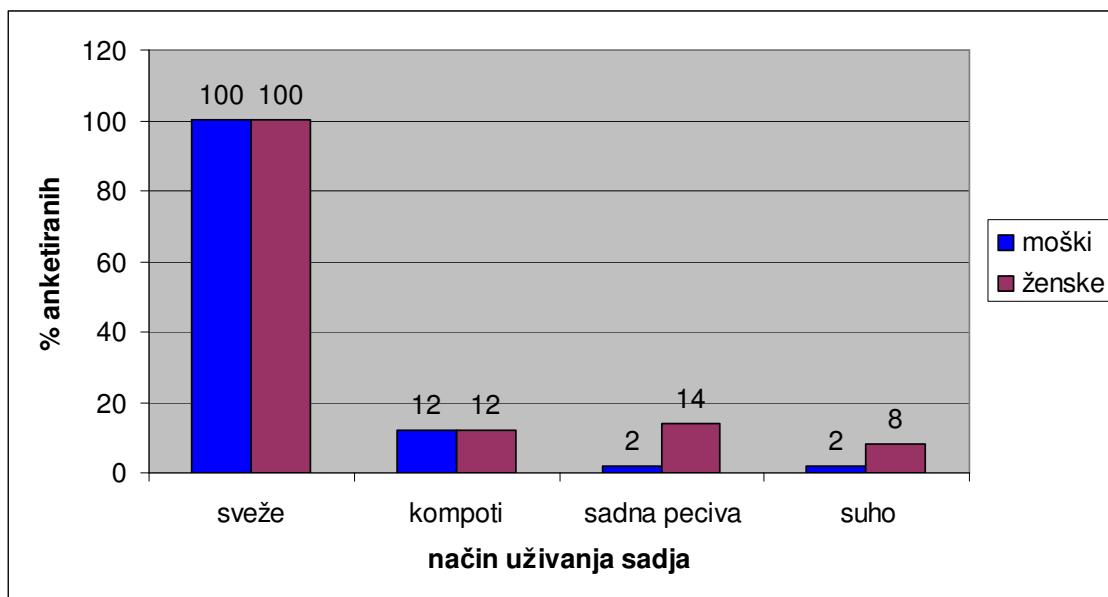
Pri tem vprašanju nas je zanimalo, na kakšen način pripravljeno sadje anketiranci radi uživajo. Ponujene so bile štiri možnosti: sveže, suho, kompoti, sadna peciva. Možnih je bilo več odgovorov.

Vsi anketiranci radi uživajo sveže sadje, poleg tega jih 12 % uživa kompote, 9 % sadna peciva, 6 % suho sadje (slika 13).

Slika 13: Anketirani glede na način uživanja sadja; Bela krajina, 2010.

Odgovori na vprašanje, na kateri način najraje uživajo sadje, se med spoloma bistveno ne razlikujejo (slika 14). Vsi radi uživajo sveže sadje.

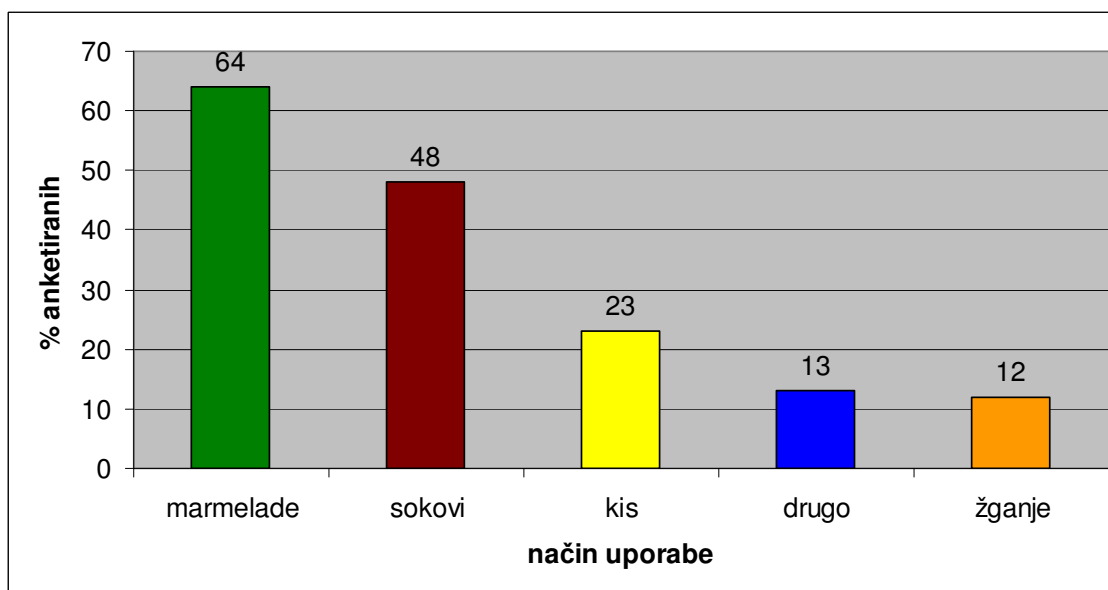

Slika 14: Anketirani glede na način uživanja sadja in spol; Bela krajina, 2010.

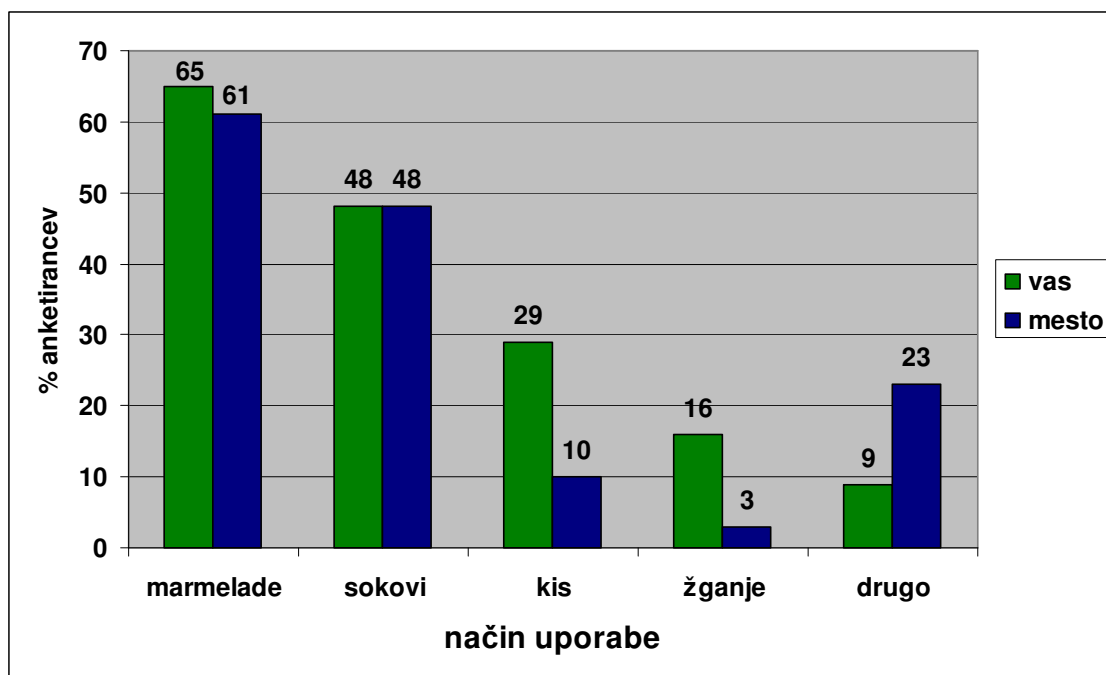
4.4 NAČINI UPORABE SADJA

Na vprašanje, za kakšen namen še uporabljajo sadje, smo podali pet odgovorov: sokovi, marmelade, kis, žganje in drugo. Možnih je bilo več odgovorov.

Večina anketiranih iz sadja dela marmelade (64 %), 48 % jih pripravlja sadne sokove, 23 % pripravlja kis, 13 % drugo (peciva, kompoti), 12 % žganje (slika 15).

Slika 15: Anketirani glede na način uporabe sadja; Bela krajina, 2010.

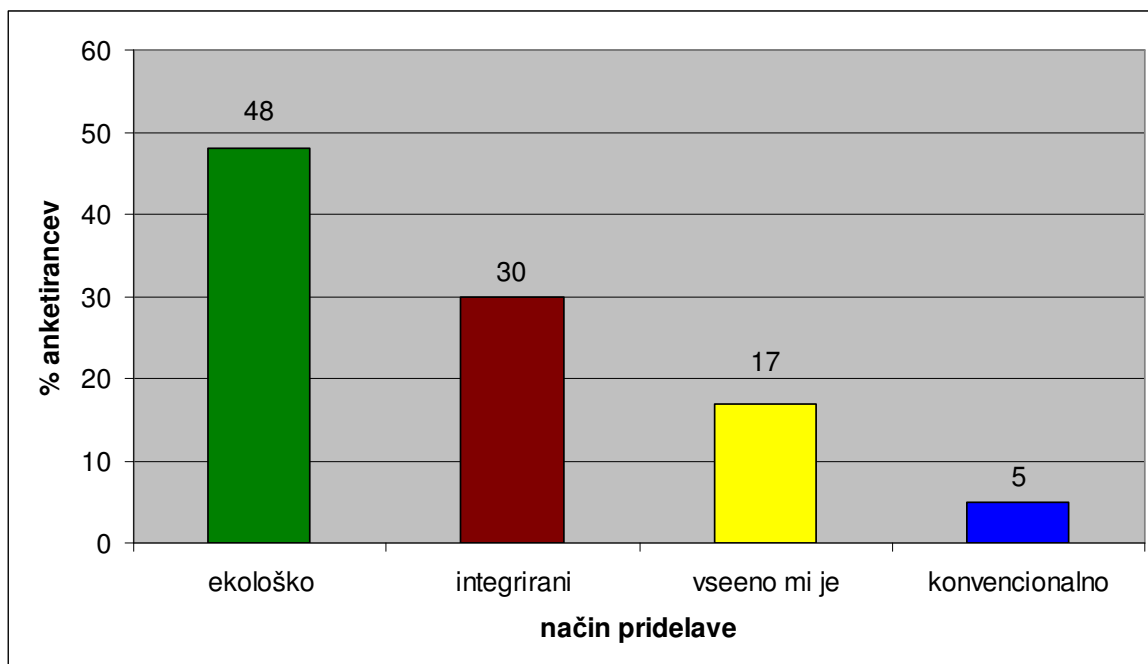
Slika 16: Anketirani glede na način uporabe sadja in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.

Iz slike 16 je razvidno, da se odstotek anketiranih, ki pripravljajo marmelade in sokove med vasjo in mestom ne razlikuje, bistvena razlika je pri pridelavi kisa (živeči na vasi 29 %, živeči v mestu 10 %) in pridelavi žganja iz sadja (živeči v mestu 3 %, živeči na vasi 16 %). Rezultat nas ne preseneča, saj imajo ljudje na vasi boljše pogoje in več možnosti za pripravo in shranjevanje izdelkov. Zato pa anketirani v mestih uporabljajo sadje bolj za pripravo kompotov in peciv (23 %), v vaseh pa kompote in peciva pripravlja 9 % anketiranih.

4.5 NAČINI PRIDELAVE SADJA

Zanimalo nas je, na kakšen pridelano sadje anketirani raje kupujejo. Podali smo štiri odgovore: ekološko, integrirano, konvencionalno in vseeno mi je.

48% anketiranih kupuje ekološko pridelano sadje, 30 % anketiranih integrirane pridelave, 17 % je vseeno, na kakšen način je sadje pridelano, 5 % anketiranih kupuje konvencionalno pridelano sadje (slika 17).

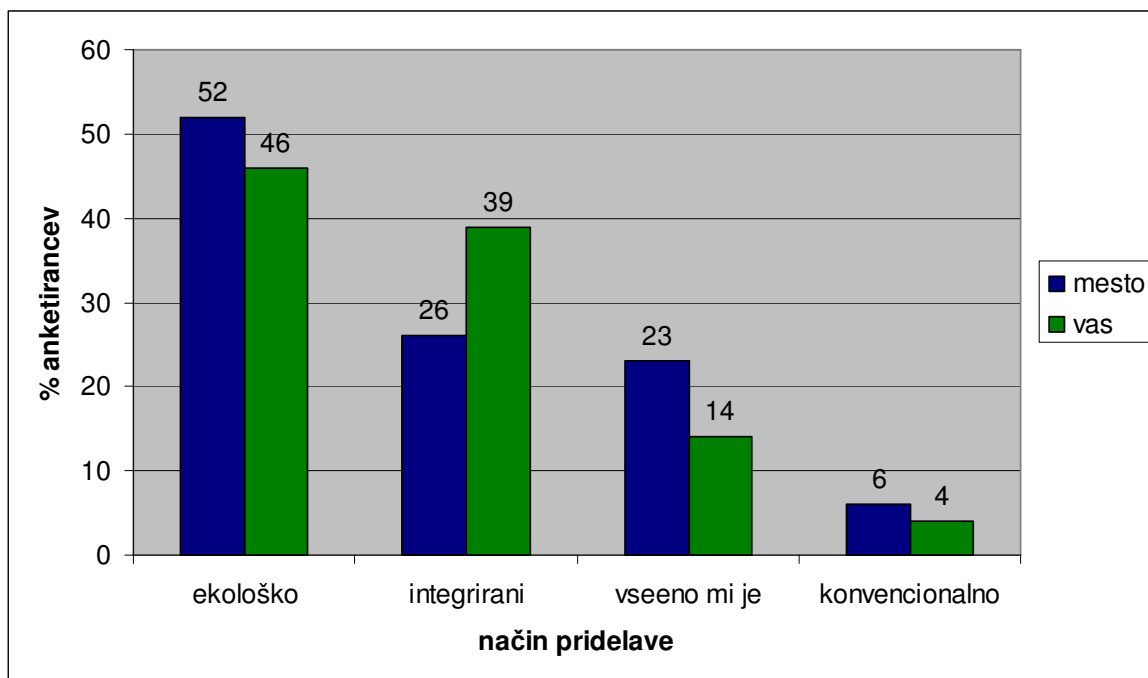

Slika 17: Anketirani glede na način pridelave sadja, ki ga kupujejo; Bela krajina, 2010.

Preglednica 7: Anketirani glede na način pridelanega sadja, ki ga kupujejo in spol; Bela krajina, 2010.

Način pridelave sadja	Ženske (N = 58)		Moški (N= 42)	
	število	odstotek	število	odstotek
Ekološko	30	52	18	43
Integrirano	17	29	13	31
Vseeno mi je	10	17	7	17
Konvencionalno	1	2	4	10

Odgovori na vprašanje, na kakšen način pridelano sadje raje kupujejo, se med spoloma bistveno ne razlikujeta, nekoliko večji odstotek (52 %) žensk raje kupuje ekološko pridelano sadje (preglednica 7).

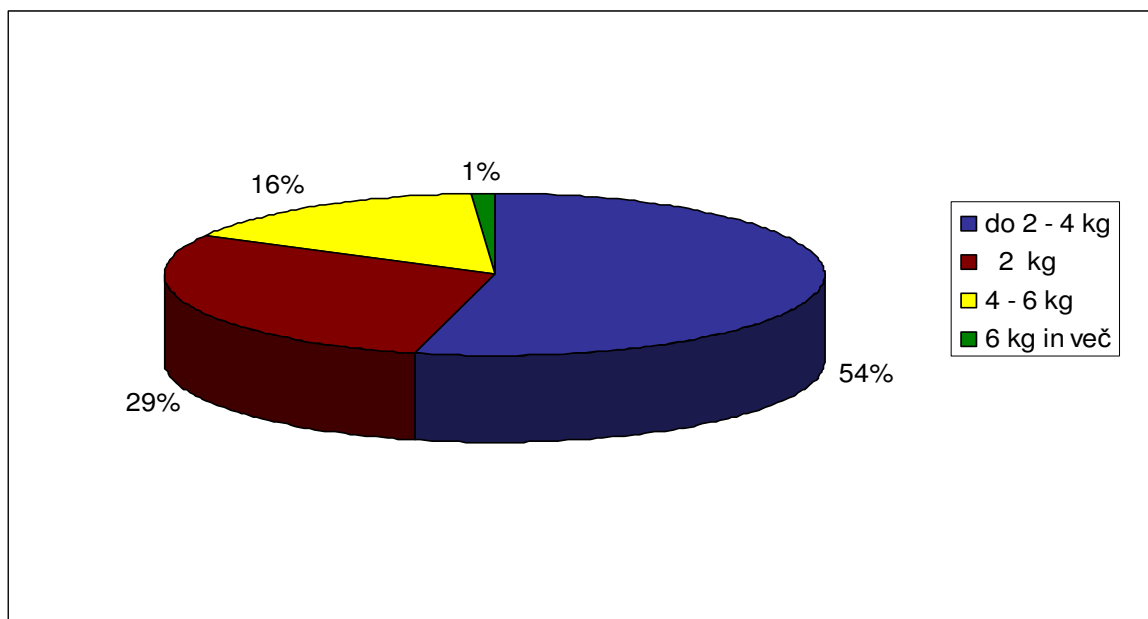
Slika 18: Anketirani glede na način pridelave sadja in kraj bivanja; Bela krajina, 2010.

Več kot polovica anketiranih (52 %) v mestih raje kupuje ekološko pridelano sadje, 26 % anketiranih sadje integrirane pridelave, 23 % je vseeno, 6 % konvencionalno pridelano sadje. Tudi večina anketiranih na vasi (46 %) najraje kupuje ekološko, 39 % integrirano, 14 % je vseeno in 4 % konvencionalno (slika 18).

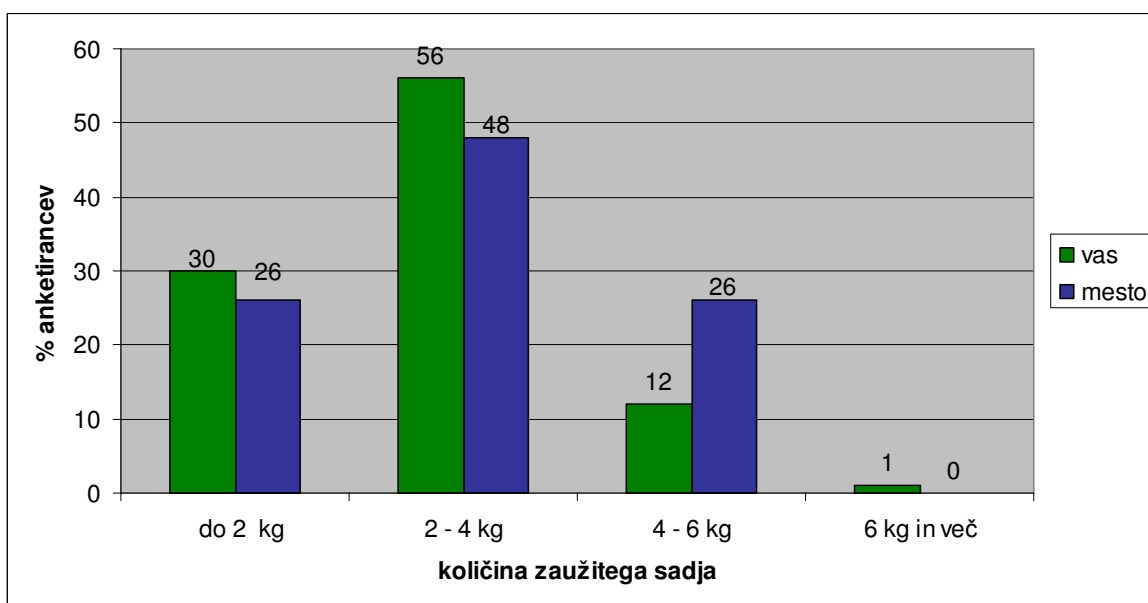
4.6 KOLIČINA ZAUŽITEGA SADJA V GOSPODINJSTVIH NA TEDEN

Pri tem vprašanju nas je zanimalo, koliko sadja zaužijejo anketirani v gospodinjstvih na teden. Podane so bile štiri možnosti.

V gospodinjstvih več kot polovica anketiranih (54 %) zaužije od 2 – 4 kg sadja na teden. V gospodinjstvih 29 % anketiranih zaužije do 2 kg na teden, v gospodinjstvu 16 % zaužijejo 4 – 6 kg, 1 % gospodinjstev anketiranih pa zaužije več kot 6 kg sadja na teden (slika 19).

Slika 19: Anketirani glede na količino zaužitega sadja v gospodinjstvu na teden; Bela krajina, 2010.

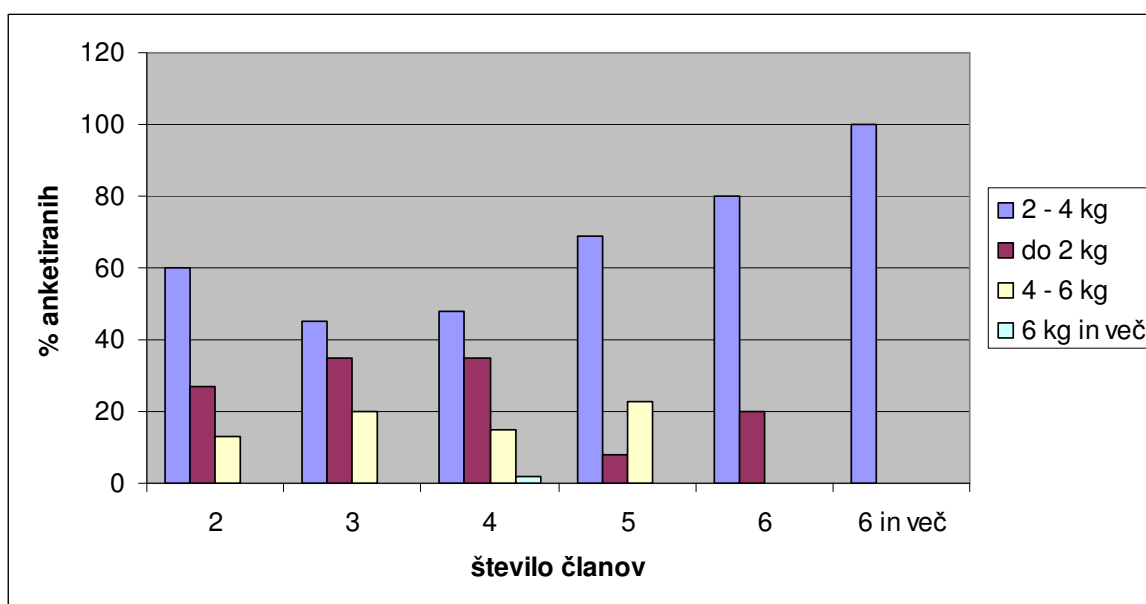
Slika 20: Anketirani glede na količino zaužitega sadja v gospodinjstvu in kraju bivanja; Bela krajina, 2010.

Gospodinjstev anketiranih v mestih, ki porabijo na teden 2 – 4 kg sadja, je 48 %, po 26 % je takih, ki porabi do 2 kg oziroma od 4 – 6 kg. Gospodinjstva 56 % anketiranih na vasi porabijo največ 2 – 4 kg sadja na teden, gospodinjstva 30 % anketiranih na vasi porabi do 2 kg sadja na teden, gospodinjstva 12 % anketiranih na vasi porabi 4 – 6 kg in le 1 % gospodinjstva porabi več kot 6 kg sadja na teden (slika 20).

Preglednica 8: Anketirani glede na količino zaužitega sadja v gospodinjstvu na teden in število članov gospodinjstva; Bela krajina, 2010.

Količina zaužitega sadja	2 člana		3 člani		4 člani		5 članov		6 članov		6 članov in več	
	število	%	število	%	število	%	število	%	število	%	število	%
do 2 kg	4	27	7	35	16	35	1	8	1	20		
2 – 4 kg	9	60	9	45	22	48	9	69	4	80	1	100
4 – 6 kg	2	13	4	20	7	15	3	23				
6 kg in več					1	2						

Ugotavljamo, da se rezultati glede na število članov bistveno ne razlikujejo od rezultatov glede na kraj bivanja. Več kot polovica gospodinjstev (54 %), ne glede na število članov, zaužije od 2 – 4 kg sadja na teden (preglednica 8, slika 21).

Slika 21: Anketirani glede na količino zaužitega sadja v gospodinjstvu na teden in število članov gospodinjstva; Bela krajina, 2010.

V gospodinjstvu Bele krajine zaužijejo povprečno 156 kg sadja na leto, en član gospodinjstva v povprečju zaužije 39 kg sadja na leto, kar pomeni približno 100 g sadja na dan na člana gospodinjstva. Po priporočilih WHO naj bi odrasel človek na dan zaužil 100 – 200 g sadja.

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

Namen diplomskega dela je bil ugotoviti, kakšne navade imajo potrošniki na območju Bele krajine, katere so ciljne skupine, na katere bi lahko vplivali, da bi bila poraba sadja večja. Ugotoviti smo želeli tudi, na kakšen način pridelano sadje kupujejo potrošniki, kje kupujejo sadje, ali jedo sveže ali predelano sadje. Zanimalo nas je tudi, katere sadne vrste najraje kupujejo in uživajo, hkrati pa smo želeli ugotoviti, ali se njihove navade razlikujejo glede na spol ali starostno skupino oziroma kraj bivanja.

Rezultati raziskave so pokazali, da ima kar 93 % anketiranih rado sadje, ostalih 7 % sadja ne uživa, kljub temu pa je tudi teh 7 % nadaljevalo z anketo.

Potrošniki v Beli krajini imajo od svežega sadja še vedno najraje jabolka in hruške (68 %), ne glede na kraj bivanja in starost, sledijo pomaranče in mandarine (46 %), breskve in marelice (30 %), jagode in maline (18 %), drugo sadje (banane, kivi, češnje, slive, lešnik, oreh) (8 %). Primerjava med krajem bivanja je pokazala, da več anketiranih na vasi uživa pomaranče, mandarine, breskve in marelice v primerjavi z anketiranimi v mestih.

Rezultati so pokazali, da anketirani pogosto uživajo sadje, saj jih kar 73 % sadje uživa dnevno, 16 % enkrat tedensko, 8 % redko in le 3 % sadja sploh ne uživajo. Med spoloma ni bistvene razlike, saj tako 76 % žensk sadje uživa dnevno, moških pa 69 %.

Več kot polovica anketiranih uporablja sadje iz domačega vrta, sproti pa ga kupuje še v trgovini (53 %), samo v trgovini sadje kupuje 28 %, sadje iz domačega vrta uporablja 26 %, 11 % pa sadje kupuje pri kmetu. Žal v Beli krajini nimamo možnosti sadja kupovati na tržnici, zato kmetje nimajo možnosti v mestnih središčih prodajati in predstaviti svoj pridelek, ki je velikokrat kakovostnejši od tistega v trgovinah. Ravno zato so vidne razlike pri kupovanju sadja glede na kraj bivanja. V mestu jih v trgovini kupuje sadje 48 %, na vasi pa 18 %. Na vasi sadje iz domačega vrta in trgovine uporablja 64 % anketiranih, v mestu 29 %. Več anketiranih v mestu (19 %) kot anketiranih na vasi (7 %) pa sadje kupuje pri kmetih. Rakušček (2008) ugotavlja, da potrošniki na območju Tolmina še vedno veliko sadja kupijo v trgovini.

Anketiranje je pokazalo, da 69 % anketiranih v domačih sadovnjakih goji hruške, sledijo jabolka (57 %), drugo sadje (češnje, slive, višnje, breskve, jagode, oreh, lešnik, kutine, marelice) doma goji 32 %, sadja pa ne goji 19 % anketiranih v Beli krajini. Razlike med krajem bivanja so vidne, kar 85 % živečih na vasi goji hruške, v mestu 32 %, 62 % živečih na vasi goji jabolka, v mestu 45 %. 42 % anketiranih v mestu ne goji sadnega drevja, kar nas ne preseneča, saj je glede na omejitvev z zemljišči v mestih manj možnosti za gojenje sadja.

Na vprašanje, kaj anketiranim pomeni doma pridelano sadje, nam je kar 95 % odgovorilo, da jim sadje pomeni prednost, saj vedo, kje in na kakšen način je pridelano, 18 % je domač sadovnjak hobi, 6 % okras hiši, 1% zaslužek. Med spolom in krajem bivanja ni večjih razlik, razen anketiranim v mestih ni domači sadovnjak ne okras in ne zaslužek.

Največ anketiranih (54 %) sadje uživa pri malici, 19 % pri zajtrku, 18 % pri večerji, 9 % pri kosilu. Glede na spol so razlike pri malici, 72 % žensk in 38 % moških največ sadja zaužije pri malici. Moški (17 %) zaužijejo več sadja pri kosilu, kot ženske (5 %). Razlike so tudi glede na starost. 86 % mlajših od 18 let sadje uživa pri malici, nihče pa pri zajtrku ali večerji, anketirani stari od 19 – 50 let največ sadja zaužijejo pri malici, nad 50 let (32 %) pa pri večerji.

Rezultati so pokazali, da vsi uživajo sveže sadje, 12 % anketiranih si pripravljajo še kompote, 9 % sadna peciva in 6 % poleg svežega uživa še suho sadje. Analiza glede na spol je pokazala, da več žensk kot moški uživa suho sadje in sadna peciva.

V Beli krajini so rezultati pokazali, da 64 % anketiranih doma pripravljajo marmelade, 48 % sadne sokove, 23 % kis iz sadja, 13 % peciva in kompote, 12 % žganje iz sadja. Glede na kraj bivanja so rezultati podobni tako v mestu kot na vasi, večji odstotek (29 %) živečih na vasi pripravljajo kis, v mestu pa le 10 %. Žganje na vasi pripravljajo 16 % anketiranih, 3 % pa v mestu. V mestih pa je priprava peciv in kompotov (23 %) večja, kot na vasi (9 %).

Na vprašanje, na kakšen način pridelano sadje raje kupujejo, je velik odstotek (48 %) anketiranih odgovorilo da najraje kupuje ekološko pridelano. Med spoloma ni bistvenih razlik. 30 % anketiranih kupuje integrirano pridelano sadje, 17 % je vseeno, na kakšen način je sadje pridelano, 5 % anketiranih kupuje konvencionalno pridelano. Glede na kraj bivanja ni bistvenih razlik. Razveseljavajoč podatek je, da anketirani v Beli krajini pripisujejo velik pomen čim bolj naravnemu načinu pridelovanja sadja. Tudi Rakušček (2008) navaja, da večina anketiranih na območju Tolmina prisega na ekološki, zdrav način pridelave.

V več kot polovici gospodinjstev anketiranih v Beli krajini (54 %) porabijo od 2 – 4 kg sadja na teden. V gospodinjstvih 29 % anketiranih porabi do 2 kg sadja, v gospodinjstvih 16 % anketiranih porabi od 4 – 6 kg sadja na teden, 1 % anketiranih gospodinjstev porabi več kot 6 kg sadja na teden. Bistvenih razlik glede na kraj bivanja ni, razen v gospodinjstvih v mestu 26 % anketiranih zaužije od 4 – 6 kg sadja na teden, v gospodinjstvih navasi pa 12 % anketiranih. Preseneča nas podatek, da z naraščanjem števila članov ne narašča tudi poraba sadja na teden.

V gospodinjstvu Bele krajine zaužijejo povprečno 156 kg sadja na leto, en član gospodinjstva v povprečju zaužije 39 kg sadja na leto, kar pomeni 100 g sadja na dan na člana gospodinjstva. Po priporočilih WHO naj bi odrasel človek na dan zaužil 100 – 200 g sadja, kar nam pove, da gospodinjstva Bele krajine spadajo v spodnjo mejo po porabi sadja.

5.2 SKLEPI

V diplomskem delu smo ugotovili, da imajo anketirani v Beli krajini radi sadje. Med anketiranimi so še vedno najbolj priljubljena jabolka in hruške, nato sledijo pomaranče in mandarine, breskve in marelice ter jagode in maline. Razveseljiv je tudi podatek, da večina anketiranih sadje uživa dnevno, kar pomeni, da se anketirani zavedajo, kako je sadje zdravo, saj vsebuje veliko vitaminov in koristnih snovi. Razlike med spoloma so zelo majhne.

Raziskava je pokazala, da največ anketiranih uporablja sadje tako iz domačega vrta kot tudi iz trgovine. Primerjava med krajem bivanja je pokazala, da živeči v mestu več sadja kupijo v trgovini, žal v Beli krajini sadjarji nimajo tržnice ali primerne kraja v središčih mesta, da bi prodajali in predstavili svoj pridelek, ki je velikokrat kakovostnejši in boljši od tistega v trgovinah. Razveseljiv je tudi podatek, da veliko anketiranih tako v mestih kot v vaseh sadje gojijo doma. Prevladujejo hruške, več jih doma pridelujejo živeči na vasi, in jabolka, sledi pa drugo sadje (orehi, lešniki, slive, češnje, breskve). Anketirani se dobro zavedajo prednosti doma pridelanega sadja, saj vedo kje in na kakšen način je pridelano, zato se je večina tudi odločila za ta odgovor. Zanimiv pa je podatek, da živečim v mestu sadje ne predstavlja okras hiši. Sadje je še vedno najbolj priljubljeno pri dopoldanskih in popoldanskih malicah, sledi zajtrk in večerja. Glede na starost ni večjih razlik, presenetil nas je podatek, da mlajši od 18 let sadja ne uživajo pri zajtrku ali pri večerji, starejši od 50 let pa največ sadja pojedjo pri večerji. Vsi anketirani imajo najrajši sveže sadje, več žensk kot moških pa iz sadja pripravlja kompote in sadna peciva. Marmelade doma pripravlja dobra polovica anketiranih. Enak odstotek anketiranih v mestu in na vasi pripravlja iz sadja sadne sokove, živeči na vasi v večji meri pridelujejo kis in žganje, živeči v mestu pripravljajo več kompotov in sadnih peciv.

Ekološka in integrirana pridelava je med prebivalci Bele krajine že dobro uveljavljena, kar ni presenetljivo, saj v današnjem času vsi želijo uporabljati čim bolj zdrave in naravne izdelke, predvsem se tega vse bolj zavedajo pri hrani. Tako tudi večina kupuje sadje pridelano na ekološki ali integrirani način, nekoliko večji odstotek je takih na vasi. Povprečna količina zaužitega sadja v gospodinjstvu je od 2 – 4 kg na teden, kar je v redu pri družinah, ki imajo od dva do štiri članov. Skrb vzbujajoč je podatek, da količina sadja porabljenega na teden v gospodinjstvu ne narašča s številom članov v družini, tako gospodinjstva s pet ali več člani porabijo enako količino sadja na teden kot gospodinjstva z manj člani.

Predlagam, da bi domači sadjarji dali več poudarka na promocijo sadja. Mogoče bi bilo dobro uvesti prodajo na terenu, kjer bi sadjarji ponujal sadje po vaseh in mestih večkrat na mesec s kombiji, kot neke vrste potujoča trgovina. Ponudba sadja domačih sadjarjev bi se lahko razširila še v vrtce in šole Bele krajine ter po podjetjih v teh krajih. Tako bi lahko vplivali na ciljne skupine, da bi bila poraba sadja še večja in predvsem, bi ljudje vedeli da je sadje iz domačih krajev.

6 POVZETEK

V mesecu aprilu 2010 smo anketirali 100 ljudi v mestih in vaseh Bele krajine. Glavni namen diplomskega dela je bil ugotoviti navade potrošnikov na območju Bele krajine in katere so ciljne skupine, na katere bi lahko vplivali, da bi bila poraba sadja večja. Zanimalo nas je tudi na kakšen način pridelano sadje kupujejo potrošniki, kje kupujejo sadje, ali jedo sveže ali predelano sadje. Hkrati smo želeli ugotoviti, katere sadne vrste najraje kupujejo, zanimalo pa nas je tudi, če se njihove navade razlikujejo glede na spol ali starostno skupino.

Ugotovili smo, da ima 93 % anketiranih rado sadje, 7 % pa sadja nima rado. Od svežega sadja imajo še vedno najraje jabolka in hruške (68 %) ter pomaranče in mandarine (46 %). Primerjava med krajem bivanja je pokazala, da anketirani na vasi uživajo več južnega sadja, breskev in marelic.

Rezultati so pokazali, da anketirani pogosto uživajo sadje, saj jih kar 73 % sadje uživa dnevno, 16 % enkrat tedensko. Med spoloma ni velikih razlik, 76 % žensk sadje uživa dnevno, moških pa 69 %.

Več kot polovica (53 %) anketiranih uporablja sadje iz domačega vrta, sproti pa ga kupuje še v trgovini, samo v trgovini kupuje sadje 28 % anketiranih. Razlike glede na kraj bivanja so vidne, 48 % anketirani živečih v mestu kupuje sadje v trgovini in 18 % anketiranih živeči na vasi. Na vasi sadje iz domačega vrta in trgovine uporablja 64 %, v mestu 29 % anketiranih. Več anketiranih iz mesta (19 %) kot anketiranih na vasi (7 %) sadje kupuje pri kmetu.

Ugotovili smo, da 69 % anketiranih v domačih sadovnjakih goji hruške, 57 % jabolka, sadja ne goji 19 % anketiranih. Razlike glede na kraj bivanja so vidne, več živečih na vasi (85 %), kot živečih v mestu (32 %) goji hruške, 62 % anketiranih na vasi goji jabolka, v mestu 45 %. 42 % anketiranih v mestu ne goji sadnega drevja, na vasi pa 9 % ne goji sadja.

Na vprašanje, kaj anketiranim pomeni doma pridelano sadje, nam je kar 95 % odgovorilo, da jim pomeni prednost, saj vedo kje in na kakšen način je pridelano. 18 % anketiranim je domač sadovnjak hobi. Anketiranim v mestu domač sadovnjak ne predstavlja okras hiši in ne zaslužek.

54 % anketiranih sadje uživa pri malici, 19 % pri zajtrku, 18 % pri večerji, 9 % anketiranih sadje uživa pri kosilu. Glede na spol so razlike, kar 72 % žensk in le 38 % moških sadje uživa pri malici. Anketirani stari od 10 do 18 let sadja sploh ne uživajo pri zajtrku in večerji, anketirani stari nad 50 let pa največ sadja zaužijejo pri večerji (32 %).

Pokazalo se je, da med vsemi oblikami vsi najraje uživajo sveže sadje (100 %), kompote si pripravlja 12 % anketiranih, 9 % sadna peciva, 6 % poleg svežega uživa še suho sadje. Analiza glede na spol je pokazala, da več žensk uživa suho sadje in sadna peciva.

Rezultat je pokazal, da 64 % anketiranih v Beli krajini doma pripravlja marmelade, 48 % sadne sokove, 23 % kis iz sadja. Glede na kraj bivanja, so razlike pri pripravi kisa, 29 % živečih na vasi pripravlja kis, v mestu pa le 10 % anketiranih. V mestih jih več pripravlja pecivo in kompote (23 %) kot na vasi (9 %).

Na vprašanje, na kakšen način pridelano sadje najraje kupujejo, jih je kar 48 % odgovorilo, da najraje kupuje ekološko, 30 % integrirano, 17 % je vseeno na kakšen način je pridelano, 5 % anketiranih kupuje konvencionalno. Glede na spol in kraj bivanja ni večjih razlik.

Več kot polovica (54 %) gospodinjstev anketiranih v Beli krajini porabi od 2 do 4 kg sadja na teden, v gospodinjstvih 29 % anketiranih porabijo do 2 kg, v gospodinjstvih 16 % anketiranih porabijo od 4 do 6 kg sadja, le 1 % gospodinjstev anketiranih porabi več kot 6 kg sadja na teden. Razlika glede na kraj bivanja je ta, da v gospodinjstvih 26 % anketiranih v mestu zaužijejo od 4 do 6 kg sadja na teden, na vasi pa v gospodinjstvih 12 % anketiranih .

7 VIRI

- Adamič F. 1990. Sadje in sadjarstvo v Sloveniji. Ljubljana, Kmečki glas: 272 str.
- Bavec M. 2001. Ekološko sadjarstvo. Ljubljana, Kmečki glas: 448 str.
- Kaj je ekološko kmetovanje? 2010. Nova Gorica, Kmetijsko gozdarski zavod: 5 str.
http://www.kvz-ng.si/pdf/070823-Ekološko_kmetovanje.pdf (15. 5. 2010)
- Lind K., Lafer G., Schloffer K., Innerhofer G., Meister H. 2001. Ekološko sadjarstvo. Ljubljana, Kmečki glas: 314 str.
- Perko D., Oražen Adamič M. 1998. Slovenija, pokrajine in ljudje. Ljubljana, Mladinska knjiga: 730 str.
- Pravilnik o integrirani pridelavi sadja. Ur. l. RS, št. 63/02
- Rakušček M. 2008. Sadjarstvo v občini Tolmin. Diplomsko delo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo: 38 str.
- SURS. 2010. Statistični urad Republike Slovenije.
<http://www.stat.si/> (15. 5. 2010)
- Štampar F., Lešnik M., Veberič R., Solar A., Koron D., Usenik V., Hudina M., Osterc G. 2009. Sadjarstvo. Ljubljana, Kmečki glas: 416 str.
- Whiteman K., Mayhew M. 2000. Enciklopedija sadja. Ljubljana, Slovenska knjiga: 256 str.
- Zakaj je sadje zdravo? 2010.
<http://www.zdravo-sadje-zelenjava.50wbs.com/sadje.html> (15. 5. 2010)
- Zakon o kmetijstvu. Ur. l. RS, št. 45/08

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici prof. dr. Metki HUDINA, ki mi je pomagala in strokovno usmerjala pri diplomskem delu.

Hvala prof. dr. Katji VADNAL za pomoč pri oblikovanju ankete in pregled diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi vsem, ki so bili pripravljeni sodelovati pri anketiranju.

Zahvala pa gre tudi mojim staršem, ki so me ves čas študija vzpodbujali in mi stali ob strani.

PRILOGA

Priloga A ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovana anketiranka, spoštovani anketiranec!

Sem Marina DESNICA, študentka Biotehniške fakultete v Ljubljani, smer Agronomija-hortikultura. V okviru diplomskega dela opravljam raziskavo sadjarstva na področju Bele krajine. Vljudno Vas prosim za sodelovanje pri anketi. Anketa je anonimna in prostovoljna. Cilj je ugotoviti uporabo in priljubljenost sadja v gospodinjstvih v Beli krajini.

Marina DESNICA

1.) ALI IMATE RADI SADJE?

- a) da b) ne

2.) KATERO SADJE JE V VAŠEM GOSPODINJSTVU NAJBOLJ PRILJUBLJENO?

- a) jabolka, hruške
b) jagode, maline, borovnice
c) pomaranče, mandarine
d) breskve, marelice
e) drugo: _____

3.) KAKO POGOSTO UŽIVATE SADJE?

- a) dnevno
b) enkrat tedensko
c) redko
d) nikoli

4.) OD KJE DOBITE SADJA?

- a) iz domačega sadovnjaka
b) trgovine
c) iz domačega sadovnjaka in trgovine
d) pri kmetu

5.) KATERO SADNO DREVJE GOJITE PRI VAS DOMA?

- a) hruške
- b) jabolane
- c) ne gojimo sadnega drevja
- d) drugo: _____

6.) KAJ ZA VAS POMENI DOMA PRIDELANO SADJE?

- a) prednost, saj vem kje in kako je pridelano
- b) hobi
- c) okras hiši
- d) vir zaslužka
- e) drugo: _____

7.) PRI KATEREM OBROKU POJESTE NAJVEČ SADJA?

- a) zajtrk
- b) kosilo
- c) malica
- d) večerja

8.) KAKŠNO SADJE NAJRAJE UŽIVATE?

- a) sveže
- b) suho
- c) kompoti
- d) sadna peciva

9.) ZA KAKŠEN NAMEN ŠE UPORABLJATE SADJE?

- a) sokovi
- b) marmelade
- c) kis
- d) žganje
- e) drugo _____

10.) NA KAKŠEN NAČIN PRIDELANO SADJE NAJRAJE KUPUJETE?

- a) ekološko
- b) integrirano
- c) konvencionalno
- d) vseeno mi je

11.) KOLIKO SVEŽEGA SADJA PORABITE V VAŠEM GOSPODINJSTVU NA TEDEN?

- a) do 2 kg
- b) 2 – 4 kg
- c) 4 – 6 kg
- d) več kot 6 kg

12.) SPOL

- a) moški
- b) ženska

13.) STAROST

- a) 10-18let
- b) 19-30let
- c) 31-50let
- d) nad 50let

14.) KRAJ BIVANJA

- a) mesto
- b) vas

15.) ŠTEVILO ČLANOV VAŠEGA GOSPODINJSTVA JE:

- a) 2
- b) 3
- c) 4
- d) 5
- e) 6
- f) več kot 6

HVALA ZA SODELOVANJE!